

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
תשיעי

מאמרי באתי לגני

תשי"ט . תשל"ט

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מלך המשיח מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

הי' תהא שנת עצמות טובה

קט"ז שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

פתח דבר

לקראת יום הבהיר יו"ד שבט הבעל"ט, יום התחלת שנת השבעים¹ לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ויום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהורני"צ זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע –

הננו מוציאים לאור את המאמרים ד"ה באתי לגני גו' שאמר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בהתוועדויות דיו"ד שבט בשנים תשי"ט² ותשל"ט³.

מאמרים הנ"ל מיוסדים בעיקרם על פרק התשיעי מהמשך ההילולא, ויוצאים לאור לקראת יו"ד שבט שנה זו – בו לומדים פרק הנ"ל בפעם הרביעית⁴. וע"פ בקשת רבים – נדפס פרק הנ"ל בתחילת הקונטרס.

*

ויה"ר שנוכח בקרוב להו"ל עוד שיחות ומאמרים של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ויחזק השי"ת בריאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ויתן לו אריכות ימים ושנים טובות ונעימות וחיים נצחיים, ויראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו ומכלל ישראל, וינהיג את כולנו מתוך בריאות, הרחבה ונחת, ובקרוב ממש יוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה במהרה בימינו ממש. וע"י הפצת המעינות חוצה נזכה בקרוב ללמוד תורה מפיו של משיח צדקנו, שילמד תורה את כל העולם כולו, ומלך ביפיו תחזינה עיניך בהתגלות מלכותו לעין כל, תיכף ומיד ממש, והיתה לה' המלוכה, אמן כן יהי רצון.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מערכת „אוצר החסידים”

ימות המשיח,
י"ט כסלו, ה'תשע"ט (ה' תהא שנת עצמות טובה),
קט"ז שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

(1) להעיר מהמבואר בד"ה ה'תשע"ט בגנים וד"ה באתי לגני (הב') תשל"ט (לקמן ע' כח; ס"ע לד) אודות הלימוד של שבועים שנה.
(2) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א.
(3) ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט, והמשכיו: ד"ה ה'תשע"ט בגנים דמוצש"ק פ' בשלח, י"ג שבט, וד"ה באתי לגני דאור לט"ו בשבט.
(4) ראה ב"פתח דבר" לד"ה זה ה'תשכ"ח – סה"מ מלוקט ח"ב ע' רלח.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכ"י"ר

לרגל התחלת שנת השבעים לנשיאותו

לאורך ימים ושנים טובות

יה"ר שיראה רוב נחת מתלמידיו,

חסידיו ושלוחיו ומכלל ישראל

ותיכף ומי"ד ממ"ש נראה בעיני בשר

בקיום נבואתו העיקרית – בשורת הגאולה –

”לא לתר לגאולה” ו”הנה זה משיח בא”

ובעגלא דידן יתגלה לעין כל

ויוליכנו קוממיות לארצנו הקי

ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל

בגאולה האמיתית והשלימה

נאו מי"ד ממ"ש ממש!

MAAMOREI BOSI LEGANI 5719-5739

Published and Copyrighted by
"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y. 11213
Email: kehos770@gmail.com
5779 • 2018

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

חיילי בית דוד

תלמידי התמימים השוהים

ב-770 – בית חיינו – בית משיח

להצלחה רבה ומופלגה בכל עניניהם

מתוך הרחבה ומנוחת הנפש

לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ובפרט בהענין הכי עיקרי שהזמן גרמא

בקבלת פני משיח צדקנו –

כ"ק אדמו"ר שליט"א

יחד עם כל בני ישראל שליט"א בכל מושבותיהם

תיכף ומי"ד ממ"ש, נאוו!

[פרק ט' מהמשך באתי לגני ה'שי"ת]

ט) והנה במשכן ומקדש שהי' העבודה לאהפכא חשוכא לנהורא בעבודת הבירורים דקרבנות, לכן כתיב ועשית את הקרשים כו' עומדים, שנקראים קרשים בשם עומדים, והוא ע"ד מה שהמצות נקראים עומדים*, דתרי"ג מצות דאורייתא וז"מ דרבנן הם תר"ך עמודי אור, וכמו העמוד ה"ה מחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, הנה כמו"כ המצות הם עמודים שהם הממשיכים ומחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות. וזהו ג"כ מה שקרשי המשכן הם עצי שיטים עומדים דוקא לפי שהם המחברים אור אין סוף ב"ה עם העולמות. והענין הוא דהנה כתיב גער חית קנה*. והנה קנה הוא דכר דקליפה, וחית קנה הוא נוקבא דקליפה, וגער חית קנה שצריכים להכרית את הקנה, שהוא הקנה דקו"ף, וכאשר כורתים את הקנה של הקו"ף אז נעשה ה"א, והוא ע"ד דכתיב קנה וסוף קמלו. ובתיבת קנה שמקו"ף נעשה ה"א, אז הוא תיבת הנה. דהנה מורה על הגילוי, וכמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקיננו זה, והיינו הגילוי אור שיאיר ויתגלה לעתיד, דהגילוי דלעתיד הוא ע"י העבודה דעכשיו דוקא, ולכן עיקר גילוי הסובב (דאופן המשכתו שמאיר בכל העולמות בשוה), יהי' בגוף דלע"ל, שזה בא ע"י עבודת הבירורים דעכשיו, דבזה שנשמה יורדת למטה ומתלבשת בגוף ונה"ב, וישנם כמה מניעות ועיכובים ר"ל על לימוד התורה וקיום המצות והרע מתגבר בעולם התחתון, ועכ"ז אינו מתפעל מזה כלל ועוסק בעבודתו בלימוד התורה וקיום המצות, ואדרבא הוא מתחזק בזה ביתרון כח בדרך מלחמה ועבודה רבה (אשר ידוע שזה עיקר הניצוח, שהוא התוקף וזריזות בעבודה כו'), הנה עי"ז הוא יתרון האור הנעשה מבירור וזיכוך החושך כו'. וזהו דעל זמן דלעתיד לבוא כתיב ועמדו רגליו שהוא הקימה בב' רגלים, דאות קו"ף הרי יש לו רק רגל א', והוא הקנה של הקו"ף, דקיומו הוא בחד סמכא* ואינו קיום, והוא דשיקרא לא קאי, אבל אות ה"א הרי יש לו ב' רגלים, שהוא מה דקושטא קאי, וזהו ועמדו רגליו בב' רגלים, ובא ע"י העבודה להפך מאות קו"ף דקליפה הנעשה מרי"ש הנ"ל לה"א דקדושה, וזהו העמידה דעצי שטים, דעמידה מורה על הקיום והעדר השינוי, והיינו שע"ז מתגלה ענין אני הוי' לא שנית, דנראה במוחש שהעולם וכל אשר בו חיותו מאלקות.

קיצור. קרשים עומדים שמחברים אוא"ס ועולמות. יבאר דע"י העבודה למטה כורתים הקנה דק' ונעשה הנה, גילוי אור, אני הוי' לא שנית.

נקראים עומדים... תר"ך עמודי אור: בתפלת ר' נחוניא הובאה בפרדס ש"ח פ"ג. נתבאר באגה"ק סכ"ט.
גער חית קנה: ראה בכ"ז זח"ג רנא, סע"ב. ספר הלקוטים תהלים סח.
בחד סמכא ואינו קיום: שבת קד, א. וראה זח"ג קכו, ב.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מהרה יגלה אכי"ר

*

לז"נ

הרה"ח הרה"ת ר' **צבי הירש** בן הרה"ח ר' **בן ציון**
נלבי"ע ז"ך אלול ה'תש"מ

מרת **רבקה** בת הרה"ח ר' **צבי**
נלבי"ע כ"ט תמוז ה'תשס"ב

שפריצער

הרה"ח הרה"ת ר' **יקותיאל דוב**
בן הרה"ח הרה"ת ר' **שניאור זלמן**
נלבי"ע י"ג ניסן ה'תשמ"ח

מרת **בת שבע** בת הרה"ח ר' **יחיאל**
נלבי"ע ז' תמוז ה'תשע"ד

קלמנסון

ו"הקיצו ורננו שוכני עפ"ר והם בתוכם,
בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
תיכף ומיד ממש

נתרם ע"י הרה"ת ר' **שמואל** וזוגתו **שטערנא שרה** שיחיו

שפריצער

בס"ד. יו"ד שבט, תשי"ט

(הנחה)

באתי לגני אחותי כלה, ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא בהמאמר עפ"י המבואר במדרש לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחוננים היתה, דבתחלת הבריאה עולם על מלואו נברא, וע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו סילקו את השכינה מלמעלמ"ע עד רקיע הז', והצדיקים ע"י עבודתם המשיכו את השכינה מלמעלמ"ט, דהתחלת ההמשכה הי' מאברהם, שהוא הי' הראשון, והורידה מרקיע הז' לו' וכו' עד שבא משה שהוא השביעי וכל השביעין חביבין והורידה מרקיע הא' למטה בארץ, ולכן למשה נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, דכפשוטו קאי על המשכת אלקות שהי' למטה בארץ, וגם כמאמר רז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א מישראל. ועפ"י מבאר בהמאמר הטעם מה שהמשכן, דמשכן איהו מקדש ומקדש איהו משכן, הי' מעצי שטים, דשטים הוא מל' הטי' כמ"ש שטו העם, והוא ההטי' מדרך הישר והמיצוע, שישנה בב' אופנים, ההטי' מדרך המיצוע לגרוע והטי' מדרך המיצוע לטוב, שההטי' לגרוע הוא כמרז"ל אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות, ושטות זה שהוא השטות דעולם והשטות דלעו"ז צריך להפוך לבחי' השטות דקדושה והוא העבודה שלמע' מטעם ודעת, וזהו (האתהפכא משטות דלעו"ז לשטות דקדושה) עיקר עבודת המשכן ומקדש, שע"י נעשה ושכנתי בתוכם, שיהי' עיקר שכינה בתחוננים, באתי לגני לגנוני. ועפ"י מבאר גם בהמאמר הטעם מה שעצי שטים נק' בשם קרשים, שכל השמות שבתורה הם בדיוק ומתאימים לתוכן ענינם, דהנה האותיות דקרש הם אותיות שקר ואותיות קשר, והיינו אשר מהשקר דעולם צריך להפכם ולעשות מהם קרשי המשכן, בחי' קשר, והיינו לקשר כל עניני העולם בשכינה ובעיקר שכינה שהוא פנימיות ועצמות א"ס ב"ה. וכמו שמבאר בפרטיות אותיות קו"ף ורי"ש ואיך שיש כנגדם בקדושה, ואשר צריך להפכם מהאותיות כמו שהם באתון דזיפא לעניני טוב וקדושה, וכמבואר כל הנ"ל באריכות בסעיפים הקודמים.²

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על הפרק התשיעי מד"ה באתי לגני ה'תש"י.

(2) בכל הנאמר עד כאן ראה ד"ה באתי לגני תשי"א – תשי"ח.

(ב) והנה בהמאמר (בסעיף ט') מבאר שזהו ג"כ מה שהקרשים נקראים בשם עומדים, וכמ"ש ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, ומבאר דעומדים הו"ע עמודים, אתוון דדין כאתוון דדין, וכדאי' במס' יומא³ ע"פ עצי שטים עומדים דעומדים הו"ע מעמידים, ומבאר בהמאמר אשר ענין העמוד הוא שהוא מחבר את הגג והרצפה להיות כאחד ממש, וזהו"ע הקרשים שנק' בשם עמודים, שהוא ע"ד ענין המצוות שנק' בשם עמודים, לפי שהם ממשיכים ומחברים או"ס ב"ה עם העולמות ממש, הנה גם הקרשים הם מחברים או"ס ב"ה עם העולמות. והנה בענין המצות שהם עמודים מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן באגה"ק⁴ אשר רצון העליון נקרא בשם כתר, ואיתא בתפילת ר' נחוניא בן הקנה⁵ אשר בהכתר יש בו תר"ך עמודי אור. ומבאר זאת, דכמו שיש עמודים בבית חומה גדול נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה, כך המצות נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה ונמשכים עד הארץ, שהמצוות נתלבשו בגשמיות וגם המצוות שלא נתלבשו בגשמיות הרי ניתנו לאדם הגשמי שהוא בעל בחירה להטות לבבו לטוב וכו'. והנה מדיוק לשון המאמר מובן שיש הפרש בין הקרשים למצות, דזהו מ"ש בהמאמר שהקרשים הם ע"ד המצות (ע"ד ודוגמא לבד) שהמצות הם עמודים ממש והקרשים הם ע"ד המצות. ולכן בהמצות הוא אומר הלשון ממשיכים ומחברים או"ס ב"ה ועולמות, ובהקרשים אינו אומר הלשון, ממשיכים כ"א שהם מחברים או"ס ב"ה עם העולמות ע"ד המצות. והנה בתניא יש ג"כ הפרש בין המשל דעמודים להנמשל דמצות. דבענין העמודים אומר שהם נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה ובהנמשל דמצות אומר שהם נצבים ברום ונמשכים עד הארץ. והנה שינוי המשל מהנמשל מובן בפשטות, דהנה העמודים הרי התחלתם היא שהם נצבים בארץ ומזה הם מגיעים עד התקרה, משא"כ המצות הרי הם נצבים למעלה, וכמ"ש אשר קדשנו במצותיו מצותיו שלמעלה, ומשם הם נמשכים למטה. ומתאים להכלל הידוע שיש הפרש בין יסוד למטה ליסוד למעלה, שלמטה היסוד הוא למטה ועליו נבנה הבנין, ולמעלה הרי היסוד הוא למעלה מהבנין, ולכן בענין העמודים אומר שהם נצבים בארץ, דנצב הו"ע חוזק הדבר, וכמו נצב מלך, הנה למטה הרי חוזק ויסוד הדבר הוא למטה בארץ ועליו נבנה

גו', וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים גו', וכנ"ל. וזהו גם מה שמתן תורה הי' (בעולם הזה גופא) על הר סיני דוקא, כי הר סיני הוא מסוג הדומים ולא שייך בו ענין הצמיחה⁵⁹. שזהו מה נקרא סיני על שם הסנה⁶⁰, היינו שהצמיחה בו היא רק בצמצום שבצמצום, בסוג הצומח גופא (סנה), ורובו ככולו הוא מדבר, שהרי ההר הוא במדבר סיני.

ועד"ז הוא בעבודה, דהנה ראשית העבודה ועיקרה ושרשה הו"ע הקבלת עול⁶¹ (אפילו לא מסירת נפש) שהוא למטה מטה מכל העיניים, אך על זה עומדת כל קומת האדם התחתון, שנבנית כל הקומה שלימה שלו שהם רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, עד שהראש עומד בגובה, שנגבה למעלה. ועי"ז עובד כל עבודתו בשלימות בקיום התורה ומצוותי', כולל מה שכל מעשיך יהיו לשם שמים⁶² ובכל דרכיך דעהו⁶³ בתכלית השלימות. ועי"ז ישראל נגאלין מיד⁶⁴, ואז יהי' ועמדו רגליו ביום ההוא בפשטות, כפשטות הענין, בקרוב ממש בביאת משיח צדקנו.

59 ראה לקו"ש חט"ז ע' 224 בשוה"ג הא' להערה 9. וש"נ.
60 פדר"א פמ"א.
61 תניא רפמ"א.
62 אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג.
63 משלי ג, ו. רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז
64 או"ח סקני"ו ס"ב.
טושו"ע או"ח סרל"א. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 646
בהערה ד"ה כל מעשיך לשם שמים.
64 ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

3 עב, א.

4 סכ"ט.

5 הובאה בפרדס ש"ח פ"ג.

הבנין, ובענין המצות הוא אומר שהם נצבים ברום המעלות, לפי שלמעלה הרי חוזק ויסוד הדבר הוא למעלה.

ג) **אמנם** זה גופא צריך להבין, מפני מה היסוד למטה הוא באופן אחר מהיסוד למעלה. ויובן זה עפ"י המבואר בכמה ענינים ומהם בענין יש הנברא, דזה שבהרגשתו אין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו, הוא לפי שהתהוותו הוא מהעצמות, אשר מציאותו מעצמותו ואין לו עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו דרך הוא לבדו בכחו ויכולתו להוות יש מאין ואפס המוחלט, וכמבואר באגה"ק⁶. ולכן לע"ל אשר אז יתגלו אמיתית ופנימיות כל הענינים הנה אז יתגלה בהיש הנברא שרשו האמיתי, והוא יש האמיתי שאין לו עילה וסיבה. ובזה יובן מה שנעוץ תחלתן בסופן, אשר בסופן דוקא נעוץ התחילה שהוא למעלה מבחי' ראש, אשר התחילה שהוא העצמות נמצא בבחי' הסוף דוקא, בהיש הגשמי שאין תחתון למטה ממנו, הנה הוא דוקא דירה לעצמותו ית⁷, אשר לעתיד יהי' זה בגילוי, ובאמת גם עכשיו הוא כן. וזהו הטעם אשר למטה היסוד הוא למטה דוקא יש דעשי' ועליו נבנו עולמות העליונים, משא"כ למעלה הרי מבואר בתניא⁸ אשר הכוונה הפנימית אינה בעולמות העליונים והם רק הארה בלבד וכל ענינם הוא רק בכדי שתושלם על ידם הכוונה הפנימית למטה דוקא, ואור והארה שלמע' יותר נעלה יותר, ולכן למע' העמודים הם נצבים ברום המעלות, לפי שיסוד וחוזק הדבר הוא למעלה ומשם נמשך למטה.

ד) **אמנם** עדיין צ"ל, מפני מה ביש הנברא דוקא הוא יש האמיתי ואינו נמצא ברוחניות. דלכאורה הי' צריך להיות יש האמיתי ברוחניות הענינים ובענינים רוחניים, שלכן נק' בשם עליונים לפי שהם נעלים במדרי'. אך הענין הוא כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע⁹ ג' משלים בענין כל הגבוה גבוה ביותר יורד מתלבש ומתגלה בנמוך נמוך יותר. משל הא' הוא מאבוקה גדולה שאורה גדול ומאירה למרחוק, וכאשר צריך להאיר למקום הרחוק צריך לזה אבוקה גדולה. וא"כ מובן אשר בכדי שיהי' ניכר מעלת האבוקה גדולה (וואו קריגט מען אַרויס איר עילוי) על מעלת הנר ואבוקה קטנה, הוא במקום הרחוק דוקא, שם דוקא נתגלה בחי' „הגבוה" אשר בהאבוקה. דהגם אשר

6) ס"כ.

7) ראה בהנסמן לעיל בד"ה באתי לגני תשי"א פ"ד.

8) פל"ו.

9) בשערי אורה ע' קטו.

לנהורא ומרירו למיתקא⁵³, עד שזדונות נעשין כזכות⁵⁴, ועד שנעשין „כאחד ממש".

וזזהו ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, שנקראים הקרשים בשם עומדים, והוא ע"ד מה שהמצוות נקראים עמודים, כי בלימוד התורה וקיום המצוות מהפכים את חושך העולם עד שנעשה כאחד ממש עם אוא"ס ב"ה. ועל זה עומד ונשען כל ה"בית חומה גדול" (כלשון אדמו"ר הזקן באגרת הקודש⁵⁵), היינו (כמובן מהמשך ההילולא) שע"י שעושים דירה לו ית' בתחתונים, בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו, עי"ז בונים את כל סדר ההשתלשלות שיהי' דירה לו ית', וכמ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (דוקא), ועל הרגלים עומדת כל הקומה, והעמידה היא גם בתקיפות, דעמידה הוא לשון תקיפות, אתה כו' עמדת להם, עומד לדין עמים, ועד לבחי' פנימיות החכמה, פנימיות אבא שהוא פנימיות עתיק.

ו) **ובזה** יובן ענין מעלת עולם הזה דוקא, כי דוקא בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה הימנו ישנו החידוש בהיחוד עם אוא"ס ב"ה ממש. כי ברוחניות כבר הי' זה לפני מתן תורה וגם קודם שנברא העולם ולפני הצמצום, אך החידוש הוא דוקא בעולם הזה הגשמי. וכמבואר בכמה מקומות⁵⁶ דאמיתית ענין אין ערוך לך⁵⁷ הוא בעולם הזה דוקא. דענין אין ערוך לך הוא למעלה באין ערוך מג' הענינים שלפניו (המנויים בתפילת שבת), וענין זה ישנו דוקא למטה בעולם הזה, ועי"ז בונים את כל ההשתלשלות. וזהו גם הטעם מה שהתורה ומצוותי' ניתנו דוקא לנשמות ישראל כמו שהם למטה מלובשים בגוף דוקא, ולא ע"י העלאתם למעלה, כי מכיון שכללות ענין העבודה דתורה ומצוות הוא באופן דעמודים, היינו לחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, הנה זה אפשר לפעול בעולם רק ע"י ישראל עם קרובו⁵⁸ שהם למעלה מכל החילוקים (דגג ורצפה כו'), ודוקא כמו שהם נשמות בגופים, כמו העמידה שהיא דוקא על הקרקע.

וזזהו מ"ש וירד ה' על הר סיני דוקא, ולא הגבי' את ההר למעלה. ועד"ז שאר האותות ומופתים שבמתן תורה היו למטה דוקא, והר סיני עשן כולו

53) רד"ה אין ערוך תרצ"ד (תשי"א) – סה"מ

תשי"א ריש ע' 107. ועוד.

54) נוסח ברכת יוצר לשבת (ע"פ תהלים מ, 1).

55) ל' הכתוב – תהלים קמח, יד.

56) ראה זח"א ד, א. תניא פכ"ז.

57) יומא פו, ב. וראה תניא פ"ז (יב, א).

58) סכ"ט (קמט, סע"ב).

האור שמאירה למרחוק הוא אור קטן ביותר, עד אשר אם ידליקו שם נר יאיר יותר מאור האבוקה שמאיר שם, מ"מ הנה בזה דוקא ניכר מעלת ותוקף האבוקה. ומשל הב' הוא מחבית מלאה מים, או חכם מלא חכמה, שמצד רבוי המים שבחבית שמלאה על כל גדותי' הנה מצד זה נשפך גם בחוץ, ובזה דוקא ניכר רבוי המים. דהגם אשר המים שנשפכים מבחוץ הם כהפקר ומעטים בכמותם לגבי המים שבתוך החבית, מ"מ הנה בזה דוקא ניכר אשר החבית מלאה על כל גדותי'. וכ"ה גם בענין החכמה, שע"י בחי' נובלות חכמה וע"ד שיחות חולין של ת"ח, הנה עי"ז דוקא ניכר שההמשכה היא מחכם גדול ששייך לעומק החכ'. ומשל הג' הוא מהשפעת הטפה בגשמי' שממנה הוא ההולדה ממהות למהות אחר, מהות חדש, משא"כ בהשפעת השכל שהיא השפעה רוחנית א"א להיות הולדה חדשה, ורק כאשר התלמיד הוא בר שכל אז דוקא יבין את השכל שהשפיע לו הרב. וא"כ מובן מעלת הטפה הגשמית דוקא, אשר דוקא ממנה נולד מהות חדש, מהות אחר ממהות הראשון, שהוא השפעת הולד. וי"ל בדא"פ בביאור ענין ג' המשלים, דהנה ענין מה שכל הגבוה גבוה ביותר יורד לנמוך נמוך יותר, הוא ההמשכה מהעצמות לבי"ע. דבאצי' הרי איהו וחיהי חד איהו וגרמוהי חד ונק' עולם האלקות, ואי"ז נמוך, והכוונה בענין נמוך הוא ענין הבריאה, והוא עולמות בי"ע. והנה סדר ההמשכה בעולמות בי"ע הוא בהאופן דאור מים ורקיע כמשנ"ת בארוכה בהמאמרים דחודש תשרי¹⁰. וזהו"ע הג' משלים, דמשל האבוקה הו"ע האור, ומשל החבית הו"ע המים, ומשל הטפה הו"ע הרקיע, שנעשה גשם ומהות חדש, ולכן מיא דאגלדו בטלוי מתורת שאובין עד אשר לכמה דעות מעלין ואינן פוסלין, ועושיין מקוה לכתחילה¹¹. והנה נתבאר בדרושי חודש תשרי¹⁰ אשר ענין בחי' אמ"ר אינו רק בבי"ע כ"א גם באצי' ובכתר ולמעלה יותר עד בהאור שקודם הצמצום. וא"כ מובן אשר גם שם שייך כל הג' משלים דאבוקה, חבית וטפה. ובכל מקום ומקום ובכל דרגא ודרגא הנה גילוי הגבוה גבוה יותר הוא בהנמוך נמוך ביותר (והיינו אשר בהנמוך ביותר שבעולם ההוא מתגלה הגבוה ביותר שבעולם ההוא). והנה בכללות סדר ההשתל' הרי הנמוך נמוך ביותר הוא בבי"ע ועד עולם העשי', הנה שם מתגלה הגבוה ביותר, שלמע' מהגבוה גבוה ביותר שבערך האצי' ולמע' מאצי' וקודם הצמצום, שהוא עצמותו ומהותו, הנה הוא מתגלה בהתחתון תחתון ביותר, דכפל הל' תחתון תחתון

וזהו מה שממשיך בכתוב⁴² (אחרי אתה הא-ל עושה פלא) גאלת בזרוע עמך גו'. דהנה נת"ל⁴³ מה שבכמה מקומות נאמר לשון ישיבה כלפי מעלה (כשנמצאים במיצר רוחני, ועאכו"כ במיצר גשמי), ובכמה מקומות אנו אומרים⁴⁴ ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, עמידה דוקא, וכתבי⁴⁵ נצב לריב ה' ועומד לדין עמים, עמידה דוקא. ונתבאר בזה, דענין העמידה ברוחניות הוא דוגמת העמידה כפשוטה, שהרגלים עומדים ונוגעים בארץ והראש נגבה למעלה, ועוד שהראש והרגלים הם בהמשך אחד (משא"כ בישיבה). והיינו, שההמשכה היא מבחי' הראש כמו שהוא מוגבה למעלה באופן דלא שנית⁴⁶ עד להרגלים שנוגעים ועומדים בארץ. ויש לומר שזהו החילוק בין ג' שעות הראשונות שהקב"ה יושב ועוסק בתורה⁴⁷ לבחי' העמידה שהראש מוגבה למעלה, דאף שגם העסק בתורה הוא בבחי' חכמה, ראש, מכל מקום הרי זה כמו שהחכמה היא במקומה, ולכן נקרא זה ישיבה. משא"כ ענין העמידה הוא כשהחכמה היא בבחי' פלא, היינו כשהיא עולה ומתאחדת עם פנימיות הכתר, ועד שפנימיות אבא הוא פנימיות עתיק. ובשעת העמידה הנה הראש והרגל הם כאחד ממש, שנמשך ענין זה כמו שהוא בראש עד לרגליו. והנה בחי' עמידה הנ"ל צריכים כאשר נמצאים בגלות (במיצר רוחני, ועאכו"כ מיצר גשמי), דכאשר צריכין למלחמה עם המנגד אנו אומרים ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, שנמשך בחי' עמידה, בחי' פלא הנ"ל. וזהו אתה הא-ל עושה פלא גו' גאלת בזרוע עמך גו', דכאשר צריך להיות הגאולה מן הגלות הוא דוקא ע"י בחי' פלא הנ"ל.

ה) וזהו ג"כ מ"ש⁴⁸ ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, דהעמידה היא על הר הזיתים דוקא. וכמו שנת"ל⁴⁹ דענין כתישת הזיתים הוא העבודה בבחי' אתהפכא⁵⁰. דזית יש בו ענין שלא למעליותא שהוא משכח לימוד של שבעים שנה⁵¹ (דלימוד של שבעים שנה הוא בחי' בינה⁵²), אך ע"י כתישת הזית יוצא ממנו שמן שמיש לימוד של שבעים שנה⁵¹. שזהו בחי' אתהפכא חשוכא

(47) ע"ז ג, ב.

(48) זכרי' יד, ד.

(49) ד"ה היושבת בגנים (לעיל ע' כח).

(50) ראה תו"א תצוה פא, ריש ע"ד.

(51) הוריות יג, ב.

(52) ראה זחי"ב ט, ב.

(42) תהלים עז, טז.

(43) מאמרים שבהערה 19 (לעיל ע' יט ואילך. ע' כו ואילך).

(44) נוסח „ועל הנסים" דחנוכה.

(45) ישע"י ג, יג.

(46) ל' הכתוב – מלאכי ג, ו.

(10) ד"ה תורה צוה, וד"ה צור תעודה, תשי"ט.

(11) ראה מקואות פ"ז מ"א. טושו"ע יו"ד סר"א סל"א.

מורה על היותר תחתון שאפשרי, שאין תחתון למטה ממנו, והו"ע עולם העשי'. וזהו"ע שהעמודים נצבים בארץ דוקא, דכשצריך לבנות הבית חומה גדול והו"ע גדולת ה', דבמקום גדולתו שם אתה מוצא ענותותו¹², הנה בכל סדר ההשתל' אף ישש בחי' אמ"ר בכל המדרי', אבל בכדי שיהי' גילוי הגבוה גבוה ביותר שהוא העצמות הנה התגלותו הוא בהתחתון תחתון ביותר שהוא עולם העשי', ובעשי' גופא לא בעשי' הרוחנית כ"א בעשי' הגשמית. ומזה מובן שגם בעשי' הגשמית גופא צריך ג"כ התחתון תחתון ביותר, והיינו אשר התגלות העצמות אינו בעבודה הרוחנית שבעוה"ז כ"א בעשי' גשמית דוקא. וזהו ג"כ מה שמדייק בלקו"ת בדרושי ציצית¹³ במשל העמודים שנצבים בארץ, דבכדי שהעמודים יחזיקו את הבנין והתקרה שע"ג, צריכים להיות בעפר קשה דוקא ולא בעפר תיחוח, הנה כן גם המצות צריכים להיות בעפר קשה דוקא, וכמו שמסיים שם עשי' לעילא, והוא המצות שנתלבושו בגשמיות דוקא.

(ה) ובזה יובן דיוק הל' בהמאמר בההפרש בין הקרשים להמצות, שהקרשים הם ע"ד (ע"ד בלבד) המצות וגם מה שבהקרשים אומר הל' מחברים ולא ממשיכים. דהנה לפמשנת"ל בסעיפים הקודמים הרי עבודת הקרשים היא עבודה רוחניית שבאדם, וכמו שמבאר¹⁴ בענין עבודת הקרבנות שהאדם צריך לעבוד בהאש דנה"א שהוא האש שלמעלה שבאדם ובהאש דנה"ב שהוא אש של הדיוט שבאדם, וצריך לברר את הנה"ב בפרטי המדרי' שבו וכמבואר לעיל בענין שור כשב עז, ולזאת הנה הגם שהעבודה היא בעוה"ז הגשמי אבל בערך עוה"ז גופא הרי זה עבודה רוחניית ולא עבודה גשמית, ואי"ז ענין העשי' ממש (שאומרים עלי' עשי' לעילא) ואי"ז עפר קשה וחזק ביותר. וזהו ג"כ מ"ש הבעש"ט נ"ע¹⁵ דקרבן הוא האדם שענינו לחבר ולקשר עולמות עם אלקות, וכדאי' בת"ז¹⁶ ע"פ עשר אמות ארך הקרבן דא שיעורא דגופא דבר נש, שהאדם הוא בעשר כחות ז' מדות וג' מוחין, וזהו"ע עבודת הקרשים שהיא עבודת נה"א ונה"ב, לעשות מהדברים הגשמיים, שטות דלעו"ז, ולהפכם לשטות דקדושה, ומכיון שעבודת הקרשים היא עבודה רוחניית שבאדם, לכן א"א להמשיך עי"ז אוא"ס, לפי שהמשכת האור הוא מהעצמות, וההמשכה

(12) ראה מגילה לא, א. סה"מ הש"ת ע' 40 בהערה.

(13) שלח נ, א.

(14) בסעיף ב.

(15) בדגל מחנה פ' תרומה.

(16) תי"ט.

החכמה על העשי', מכל מקום כתיב כולם בחכמה עשית דוקא, לפי שבלשון בני אדם אין תואר למטה מעשי'. וזהו אתה האל עושה פלא, דדוקא בענין העשי' מתגלה ענין הפלא.

וזהו גם כן מה שאומרים אדון הנפלאות דוקא, דאדון הוא דרגא הכי תחתונה, כי שם אדון שייך דוקא כשיש לו עבד שהוא דרגא הכי תחתונה בנבראים (שמזה מובן שאדון של העבד הוא דרגא הכי תחתונה בהמשכת אלקות), וכמארז"ל³⁴ שאתה אדון לכל בריותיך (בריות³⁵ דוקא), ואעפ"כ הנה דוקא אצלו הוא ענין הנפלאות.

והענין הוא, דהנה מבואר בהמשך תער"ב³⁶ בפירוש הכתוב³⁷ הוי' אלקי אתה ארוממך גו' כי עשית פלא, דפלא קאי על ספירת החכמה, דכשהיא במקומה נקראת אלף, וכמ"ש אאלפך חכמה³⁸ אאלפך בינה, ואמרו רז"ל³⁹ אל"ף ביי"ת אלף בינה, היינו דכשהחכמה היא במקומה וממנה נמשך בספירת הבינה אזי נקראת אלף, אך כשהחכמה עולה בכתר אזי נקראת פלא. דשינוי צירוף האותיות מורה על השינוי בהספירה שנתעלית בספירת הכתר, ועד לפנימיות עתיק לפנימיות אבא לפנימיות עתיק⁴⁰. וזהו אתה האל עושה פלא, פלא דוקא ולא אלף, כי בעשי' (עושה) נתגלה ענין הפלא, נפלאות, בחי' פנימיות הכתר דוקא.

ד) ועוד יובן מה שכתוב עושה פלא, שגילוי הפלא הוא בעולם העשי' דוקא, ע"פ מה שנת"ל¹⁹ שגילוי זה הוא בחי' עמידה, דמזה מובן דכמו שבעמידה באדם התחתון הרי הוא עומד על רגליו, ובזה גופא על העקב שברגליו, ורגליו עומדים על הרצפה, ועל זה עומדת כל קומת האדם, כן הוא גם באדם העליון שהעמידה היא על דרגא הכי תחתונה, בחי' עשי', וכמ"ש⁴¹ והנה ה' נצב עליו גו'. וזהו אתה האל עושה פלא, כי בעשי' מתגלה ענין הפלא, נפלאות, בחי' פנימיות הכתר.

(34) ב"ר פ"ז, ד.

(39) שבת קד, א.

(35) ראה תניא פל"ב (מא, ב).

(40) ראה פ"ח שער (1) הק"ש פט"ו. לקו"ת נצבים מט, ד. הערת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בקונטרס לימוד החסידות פ"ג (ע' 6). אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שלה-ו. ובשינויים קלים – סה"מ הש"ת ע' 49-50. וש"נ.

(36) ח"א פקפ"ח (ריש ע' שפג ואילך).

(37) ישע"י כה, א.

(38) איוב לג, לג. וראה ספר הערכים – חב"ד מערכת אותיות אות א' (ס"ע פו ואילך). וש"נ.

(41) ויצא כח, יג. וראה ב"ר פס"ט, ג.

מהעצמות הוא רק ע"י העבודה שלמטה מטה ביותר, והוא קיום המצות בגשמיות, ולכן בהמצות אומר הל' ממשיכים, לפי שהמצות הם בגשמי, וכמו שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא בכמה מאמרים¹⁷ אשר גם המצות דחובת הלבבות, הרי הציווי בהם הוא שיורגשו בבשר הגשמי במוח ולב. וכמו ביראה שצריך להיות כיווץ בהמוח והלב בגשמי, וכן בהשגה הרי צ"ל תוספות שרטים וקמטים בהמוח הגשמי מצד ההתבוננות והעמקה בהשגת התורה, וכן גם בכללות העבודה שצריכה להיות בתענוג מעבודתו לבוראו, הרי התענוג צריך להוסיף שמנונית וכמ"ש שמועה טובה תדשן עצם, שמנונית גשמית בבשר הגשמי. וזהו מ"ש בהמאמר שהקרשים הם בדוגמת המצות, שעל ידי הקרשים נמשך ג"כ הגבוה גבוה אבל לא הגבוה גבוה ביותר, כ"א בהמצות בהם דוקא נמשך הגבוה גבוה ביותר שהוא העצמות. דזהו ענין המצות שהם נמשכים מהעצמות ומחברים או"ס ב"ה עם העולמות, וע"י שהאדם מקיים את המצות הנה בתחילה הוא מחבר אותם עם העולמות, שהוא בתחילת העבודה ע"י עבודה רוחנית שהוא עבודת הקרשים, ואח"כ (ע"י קיומם בגשמיות) הוא מחבר אותם עם העצמות. והוא ע"ד מה שמצינו בתורה שדוד ה' מחבר תורה דלמעלה בקוב"ה¹⁸, הנה כן הוא גם במצות, אשר קודם עשייתם, בברכת המצות אומרים אשר קדשנו במצותיו, במצותיו שנמשכו כבר בחסד עליון וממשיכם על עצמו ומחברם בעולמות, וע"י עשייתו את המצות הנה גם הקב"ה מנענע בראשו שהוא המשכת העצמות, וכן בתורה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, וכן בכל הענינים הרי הקב"ה עושה מדה כנגד מדה¹⁹, דזה שמצוה לישראל לעשות הוא עושה בעצמו²⁰, היינו שע"י עשיית איש הישראלי הוא ממשיך אותם מחדש ובתוספות כח מהעצמות. וזהו מ"ש המגיד²¹ ע"פ ושמתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דחוקותי הוא מחשבה שהוא לבוש מיוחד כמו אותיות החקיקה, משפטי הוא הדיבור כמ"ש דבר מלך שלטון, מלך במשפט יעמיד ארץ, אשר יעשה אותם האדם, הו"ע העשי' שהוא התכלית, ועי"ז וחי בהם, דע"י העבודה במחשבה וממשיך מהמחשבה ע"י הדיבור לבחי' המעשה, הנה עי"ז וחי בהם, שממשיך חיות בהמצות. וזהו"ע עבודת הקרשים שהיא עבודה רוחנית

חלק אלוהי ממעל ממש, דבפירוש תיבת ממש ישנו יחוד של ב' קצוות. א' ממש כפשוטו, היינו אלקות ממש, ב' ממש מלשון ממשות, שמורה על חוש המישוש שהוא החוש הכי תחתון, למטה מד' חושים הנעלים [וכמו שכתב הרמב"ם (במורה נבוכים²⁵) שאפילו כאשר דיברה תורה בלשון בני אדם²⁶ בתוארים לאלקות, לא דיברה אלא בלשון בני אדם השייך לד' חושים הנעלים (עיני ה'²⁷, אזני ה'²⁸, דיבור ה', וירח ה'²⁹), אבל חוש החמישי שהוא חוש המישוש לא דיברה בו התורה על אלקות אפילו בלשון בני אדם. פירוש, שאפילו כשענינו אלקות מתלבשים בלשון בני אדם, אי אפשר להם לרדת למטה כל כך עד שיתוארו גם בחוש המישוש]. והנשמה היא חלק אלוהי ממעל ממש, היינו שהיא מאחדת אלקות ממש עם הממשות הגשמית. ויש לומר שעד"ז הוא כמ"ש בהמאמר ש"העמוד הרי הוא מחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש", דהיינו שבהרצפה נמצא ענין הגג ממש, ובהגג ישנה תפיסה בממשות ובחוש המישוש בכל הענינים שברצפה. וכן הוא בהנמשל, בהתחברות דאו"ס ב"ה עם העולמות, שנעשים כאחד ממש, היינו שאו"ס ב"ה ממש מתחבר ומתאחד עם הממשות דעולמות. וב' ענינים אלו (מה שהנשמה היא חלק אלוהי ממעל ממש, וחיבור או"ס עם העולמות ממש) הא בהא תליא, דדוקא הנשמות שהם חלק אלוהי ממעל ממש, היינו שהם יצור ונברא הכולל ב' קצוות הנ"ל, ביכולתם לפעול היחוד דאו"ס ממש עם הממשות דעולמות, ע"י העסק בתורה ומצוות, שהמצוות הם עמודים שהם הממשיכים ומחברים או"ס ב"ה עם העולמות.

ג) וזהו ג"כ מ"ש³⁰ אתה הא-ל עושה פלא גו' [ועד"ז מ"ש³¹ לעושה נפלאות], שענין הנפלאות (פלא) קשור דוקא עם עולם העשי'. דהנה כח העשי' (עושה) הוא הכח הכי תחתון, וכמבואר בשער היחוד והאמונה³² במ"ש³³ כולם בחכמה עשית שפירשו שהוא ית' רם ונשא ונעלה עילוי רב מאוד מאוד ממדרגת החכמה עד שהיא נחשבת אצלו כעשי'. ואף שהקב"ה מרומם ומתנשא על החכמה ריבוא רבבות מדריגות רוממות יותר מרוממות מדריגת

(25) ח"א פמ"ז.

(26) ברכות לא, ב. ושי"נ. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) – ה"ט.

(27) ס"פ בראשית (ו, ח). ובכ"מ.

(28) בהעלותך יא, א. ובכ"מ.

(29) נח ח, כא.

(30) תהלים עז, טו. – ולהעיר שע"פ המנהג לומר

בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו

(אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) – התחילו בי"א ניסן תשל"ח אמירת מזמור זה. המו"ל.

(31) תהלים קלו, ד.

(32) פ"ט.

(33) תהלים קד, כד.

(17) ראה ד"ה טעמו וראו תרצ"ד פ"א. ד"ה דעו תרצ"ג פ"ג. ד"ה וכל העם ה'ש"ת פ"ב. ועוד.

(18) זח"ג רכב, ב. וראה לקו"ת שלח נא, א.

(19) משנה סוטה ח, ב.

(20) ראה לעיל ד"ה באתי לגני תשי"א הערה יד.

(21) אור תורה פ' אחרי.

שבאדם, שע"ז בא לקיום המצות בגשמיות, הנה ע"ז ממשיכים את העצמות ומחברים בעולמות, וכלשון המאמר, גג ורצפה כאחד ממש, אשר בהיש הנברא יתגלה היש האמיתי.

ו) והנה ממשיך בהמאמר בביאור הרמז דאות קו"ף אשר רגלו השמאלית נמשך עד למטה מטה, דבכללות הוא מה שכתוב גער חית קנה, דענין קנה הוא קנה ארוך שנמשך למטה, והוא דכר דקליפה, וחית קנה הוא נוקבא דקליפה, בחינת מלכות דקלי', שמקבלת מהדכר, וצריך להכריתם, דזהו גער חית קנה. ובעבודת האדם הנה דכר דקליפה הו"ע המדות הלא טובות, ובחי' מל' דקליפה הו"ע שנעשה אסקופה הנדרסת כו' והוא הקבלת עול דלעו"ז, וצריך להיות גער חית קנה שצריך להכרית את קנה הקו"ף ולשבור את גאון עריצים, וע"י שכורתים את קנה הקו"ף נעשה מזה ה"א, ואז הוא תיבת הנה. דהנה מורה על הגילוי, דגילוי הו"ע קדושה, ולכן לעתיד אשר אז יתגלו כל עניני הקדושה שבפנימיות, שיראו אותם במוחש בעיני בשר, כתיב ואמר ביום ההוא הנה אלקיניו זה, והגילוי דלעתיד הוא ע"י העבודה דעכשיו, וכמו שמבאר בהמאמר בסעיפים הקודמים ומזכיר ג"כ בסעיף זה בראשי פרקים, שהוא העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא שמהפכים את הלעו"ז ועושים ממנו טוב וקדושה, ובפרט כאשר ישנם העלמות והסתרים ונסיונות ומ"מ אינו מתפעל מזה כלל, ואדרבה ע"י הנסיונות הוא מתחזק בתוספת כח ותוספת חוזק לעבוד עבודתו, הנה ע"ז הוא מהפך משטות דלעו"ז לשטות דקדושה, וע"ז יהי' הגילוי דלעתיד, ואמר ביום ההוא הנה אלקיניו זה גו' זה, ב' פעמים זה, שיתגלה בחינת אני הוי' לא שנית, והוא ע"י העבודה דעכשיו בגשמיות דוקא.

ז) והענין הוא כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ בארוכה²² ע"פ הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל, שהמצות נקראים בשם זריעה, וכמו בזריעה בגשמיות הרי הזריעה צריך להיות בארץ דוקא ואז דוקא תהי' הפריחה כו', כך גם בזריעת המצות אשר בכדי שיפעלו פעולתם והוא מ"ש יציץ ופרח, והוא הגילוי דלעתיד אשר יהי' הנה אלקיניו זה, הוא ע"י זריעת המצות בארץ הגשמית דוקא. והוא בב' ענינים, בין מצד המצות עצמם שנתלכשו בגשמיות כנ"ל, ובין מצד האדם העובד הרי המצות ניתנו לנשמה בגוף דוקא, לא להנשמה כמו שהיא למעלה ולא למלאכים כ"א לנשמה כמו

(22) אוד"ת ס"פ שמות.

והנה כל המעמד ומצב הנ"ל (והר סיני עשן וכו') הי' הכנה להגילוי דמתן תורה, שתכליתו הוא שיהי' דבר ה' בגלוי למטה עד לדבר ה' זו הלכה¹², שזה מבואר בעשרת הדברות, עליהם נאמר¹³ וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. וגם בזה ידוע הדיוק¹⁴ דלכאורה עשרת הדברות הם דברים פשוטים, וש"יכיים בעולם הזה הגשמי דוקא, וכדאיתא בגמרא בהסוגיא דמתן תורה¹⁵ (במענת משה רבינו להמלאכים שטענו תנה הודך על השמים¹⁶) אב ואם יש לכם, קנאה יש ביניכם (בתמי') וכו'. וענין הרוחני שבהם נרמז ברמז הכי קצר (בכמות) במ"ש¹⁷ אנכי ה' אלקיך, כדרשת רז"ל בגמרא¹⁸ דאנכי נוטריקון אנא נפשי כתבית יבית, היינו המשכת העצמות ומהות, כמבואר בקבלה ובחסידות. והשאלה בזה היא בשנים, א' מכיון שעשרת הדברות הם דברים פשוטים, למה צריכים להרעש הגדול (והר סיני עשן וכו'), ב' מה בכלל החידוש דמתן תורה, והרי עשרת הדברות הם דברים פשוטים ודברים גשמיים, וגם הניסים והנפלאות שהיו אז הנה רובם ככולם היו בענינים גשמיים (כנ"ל).

ב) ויובן כל זה ע"פ מה שנת"ל¹⁹ בביאור פרק ט' שבהמשך ההילולא²⁰, דמבאר שם במ"ש²¹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים שהוא ע"ד מה שהמצוות נקראים עמודים, כי עומדים הוא לשון עמודים (דאתון דדין כאתון דדין, והתאמת האותיות מורה שתוכנם אחד הוא). וזהו כללות ענין עבודת האדם מה שאני נבראתי לשמש את קוני²² בקיום התורה ומצוותי, שהוא באופן דעמודים. דכמו העמוד הרי הוא מחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, הנה כמו"כ המצוות הם עמודים, שהם הממשיכים או"ס ב"ה עם העולמות.

ויש לומר בפירוש הלשון „להיותם כאחד ממש“, שהוא ע"ד מה שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא²³ במ"ש בתניא²⁴, „ונפש השנית בישראל היא

(12) עמוס ה, יב. שבת קלח, ב.
 (13) יתרו כ, א.
 (14) לקו"ת במדבר יב, ג. טו, סעי"ג. סה"מ שמות ח"ב ע' קיב. וש"נ.
 (15) שבת פה, ב ואילך.
 (16) ל' הכתוב – תהלים ח, ב.
 (17) יתרו שם, ב. ואתחנן ה, ו.
 (18) שבת קה, א (כגירסת הע"י).
 (19) ד"ה באתי לגני דידך שבט (לעיל ע' טז ואילך).
 ד"ה היושבת בגנים (לעיל ע' כה ואילך).
 (20) סה"מ ה'ש"י"ת ס"ע 123. לעיל ע' ג.
 (21) תרומה כו, טו.
 (22) משנה וברייתא סוף קידושין.
 (23) ראה 'היום יום' כג מנחם אב. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' תד. שם ע' תז. ועוד.
 (24) רפ"ב.

בס"ד. אור ליום ב', ט"ז בשבט ה'תשל"ט

הנחה בלתי מוגה

באתי¹ לגני אחותי כלה², ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא (במאמרו שנתן ללמוד ביום ההילולא שלו)³ מהמדרש⁴, לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, ועי' ז' החטאים נסתלקה השכינה מלמטה למעלה עד לרקיע הז', ואח"כ עמדו שבעה צדיקים והורידו (והמשיכו) את השכינה מלמעלה למטה, עד כי משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁵, הורידה למטה בארץ. ותחילת ההמשכה היתה במתן תורה⁶ כמ"ש⁷ וירד ה' על הר סיני גו', אלא שבכדי שגילוי השכינה יהי' גם בעשי', היתה השראת השכינה במשכן שעשה משה, וכמ"ש⁸ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

והנה בענין מתן תורה ידוע דיוק רבותינו נשיאינו במה שגודל ההפלאה שבמתן תורה הוא בעיקר בשייכות לעולם העשי' הגשמי, וכמ"ש⁹ והר סיני עשן כולו גו', וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים גו', אשר לפי פשוטו של מקרא היו הקולות באויר הגשמי ונתפסו בשמיעה הגשמית, וכן הלפידים היו באש הנראה לעיני בשר בראי' גשמית, ועד"ז בשאר הענינים שהיו במעמד זה. ולא רק בהפעולה בהר סיני וכו', אלא כן הוא גם בפעולת מתן תורה בכללות העולם, שההפלאה היא בשייכות לענינים שבגשמיות העולם, וכמאמר המדרש¹⁰ ציפור לא צווח כו' שור לא געה וכו'. משא"כ מה שנפעל בעולמות העליונים מרומז בקיצור וברמיזה דרמיזה במ"ש וירד ה' גו', וכמבואר במדרשי רז"ל¹¹ שירד עם הפמליא של מעלה והמרכבה העליונה, וגם זה (שמבואר במדרשי רז"ל) הוא בקיצור הכי נמרץ, ואפילו במדרשים שסגנונם הוא סגנון דסודות התורה.

שהיא בגוף הגשמי דוקא, הנה בזה דוקא הוא זריעת גרעין המצות שעייז נעשה הפריחה כו'. וכמו שמבאר שם בענין המשכת ההתנשאות עצמי שהוא עצמותו ומהותו, דאין מלך בלא עם מלשון עוממות ונפרדים²³, ולכן המשכת המלוכה והתנשאות עצמי אינו ע"י המלאכים ומכ"ש לא ע"י הנשמות כמו שהם למעלה להיותם בביטול כמ"ש חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו, כי אם, המשכת המלוכה והתנשאות עצמי הוא ע"י עבודת הנשמות כמו שהם למטה מלובש בגוף גשמי, ובעוה"ז שיש כאן ב' דרכים כמ"ש ראה נתתי גו' ואפשר לבחור ח"ו גם בההיפך, הנה זהו בחי' עוממות ונפרדים שעל ידם הוא התגלות המלוכה והתנשאות עצמי, שלמעלה מכל האורות והגילויים, והוא בחי' אני הוי' לא שניתי. והגם אשר אני הוי' לא שניתי הוא בתמידות שהרי זהו אמיתי' העיני, מ"מ בכדי שיהי' בחי' זו בגילוי במוחש כמ"ש הנה גו' זה כאו"א מראה באצבעו, הנה הגילוי במוחש יהי' לעתיד דוקא והוא ע"י העבודה עכשיו למטה בגשמיות דוקא. והענין הוא כמ"ש כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע ע"פ ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד, דאיתא בתדב"א²⁴ אשר אהבת הקב"ה לישראל, שמא תאמר שהיא אהבה של שלש שנים, של עשר שנים או של מאה שנה, אינו כן, כי אם, אהבת עולם אהבתיך, ומבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע בהמשך דמים רבים²⁵ דעולם הוא לשון נצחיות. וזהו אהבת עולם אהבה נצחית. ואין זה סותר למ"ש בכ"מ בענין אהבת עולם שהוא למטה במדריגה מאהבה רבה, וכאן מבואר אשר אהבת עולם היא אהבה הכי נעלית שאין למעלה ממנה, מבאר בזה, שיש ב' פי' בעולם נצחיות ועולם ויש תרין עלמין, וכמ"ש ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם. דהגם שישנם הרבה עולמות עד אין קץ וכמ"ש ועלמות אין מספר א"ת עלמות אלא עולמות, אמנם בכללות נחלקים לב' סוגים כללים, עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא. דעלמא דאתגליא הוא במדה גבול וצמצום ביותר, וכאשר האהבה באה מהתבוננות בהאור שבמדה גבול וצמצום שבעולם, דבכללות הוא בחי' ממכ"ע ומזה בא לאהבה, הנה מאחר שהאהבה באה מצד דבר המדוד ומוגבל ומצומצם, לזאת היא אהבה מצומצמת ולמטה מאהבה רבה, משא"כ עלמא דאתכסיא הוא למעלה ממדידה וגבול, וע"ד דאיתא בגמרא²⁶ בענין דבר הסמוי מן העין

(23) שער היוה"א פ"ז.
 (24) ח"א רפ"ו.
 (25) פנ"ז ואילך.
 (26) תענית ח, ב. וש"נ.

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על הפרק התשיעי מ"ה באתי לגני הישי"ת (נדפס לעיל ע' ג).
 (2) שה"ש ה, א.
 (3) ד"ה באתי לגני הישי"ת (ס"ה הישי"ת ע' 111 ואילך).
 (4) שהש"ר עה"פ.
 (5) ויק"ר פכ"ט, יא.
 (6) ראה תנחומא נשא טז.
 (7) יתרו יט, ב.
 (8) תרומה כה, ח.
 (9) יתרו שם, יח. כ, טו.
 (10) שמ"ר ספכ"ט.
 (11) ראה שמ"ר שם, ב. במדב"ר פ"ב, ג. יל"ש יתרו רמז רפו (בתחלתו). תנחומא וישלח ב. וראה מכילתא ופרשי' ע"פ שבהערה 7. ועוד.

ששורה בו ברכה, היינו שאין בה הגבלות. והו"ע אהבת עולם מלשון נצחיות שהיא למעלה במדריגה לא רק מבחי' אהבת עולם ההגבלה דבחי' ממלא כ"א גם מבחי' סוכב, דזהו"ע אהבה של שלש שנים עשר שנים ומאה שנה, דהחיות אלקי כמו שהוא בהגבלה בג' עולמות ב"ע הו"ע שלש שנים, דלהיות אשר בכל עולם יש בו ענין עולם שנה נפש לכן הנה הג' עולמות נק' בשם שלש שנים, אהבה של עשר שנים בבחי' האצילות, דבאצילות הו"ע עשר ספירות, בחי' עשר שנים. והוא למעלה מבי"ע שהרי באצי' הוא עשר ספירות בלי מ"ה, דעם היותם עשר ספירות עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר מ"מ הם בלי מ"ה והוא למעלה מבי"ע, שהרי בכדי שיהי' ההמשכה לבי"ע מאצילות הוא ע"י הפרסא, ואצילות הוא מל' אצלו וסמוך ונק' עולם האחדות. אך מ"מ הרי גם האצי' הוא בהגבלה ואי"ז תכלית האהבה. אהבה של מאה שנים הוא האור כמו שהוא בבחי' הכתר שלמעלה מאצילות, וכללות עולמות הא"ס שלמעלה מאצי' נכללים כולם בבחי' הכתר, והו"ע מאה שנה, וכמבואר בזהר²⁷ ע"פ ויהיו חיי שרה מאה שנה, דמאה שנה הוא בחי' הכתר, אתר כללא דכולא אתר עילאה, היו"ד ספירות כמו שכ"א כלול מיו"ד, הו"ע מאה שנה. אך אעפ"כ הרי גם הכתר הוא בכלל העולמות וע"ה בחי' סוכב מ"מ הרי גם הסוכב יש לו שייכות לעולמות בבחי' סוכב עכ"פ, דלכן נק' סוכב לעלמין. אמנם ענין אהבת עולם מלשון נצחיות הוא מצד העצמות שהוא בלי גבול, שלמעלה גם מבחי' מאה שנה, ובכללות הו"ע ע"ס שבמאציל, ע"ס הגנוזות, דמצד בחינה זו היא אהבה נצחית. אמנם ענין ברוך הוי' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם הכוונה היא שצריך להמשיך מעולם היותר עליון עד עולם היותר תחתון, שיורגש איך שהוא כולא חד, וכלשון המאמר, גג ורצפה אחד ממש. וזהו ב' הפירושים שבאהבת עולם, עולם כפשוטו שהוא עוה"ז הגשמי דאין מקרא יוצא מפשוטו²⁸, ובהעולם כפשוטו המשכת בחי' עולם מלשון נצחיות. והוא במשנת"ל אשר בחי' אני הוי' לא שנית, העדר השינוי ומה שלמעלה משינוים, שהוא העצמות שלמעלה מכל האורות, שהרי בכל בחי' אור יש בו שינוי, הנה המשכת בחי' אני הוי' לא שנית הוא בעוה"ז התחתון ולעת"ל דוקא.

ח) דהנה בענין אני הוי' לא שניתי מבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁹, דלכאורה א"מ הרי ישנו סדר השתלשלות, והאור משתנה מעולם

[27] ח"א קכג, א.

[28] שבת סג, א.

[29] ד"ה נ"ח תרמ"ג – נדפס בהתמים חוברת שלישיית ע' מו [278] ואילך.

שמקרכת את הגאולה⁶², הנה עי"ז מבררים קליפת נוגה, ומתבטלים כל הענינים שלמטה ממנה, ועד שמעין מבית ה' יצא⁶³, ומירושלים⁶⁴ דוקא.

וזוהו מה שעצי שטים עומדים למטה דוקא, לגני לגנוני³⁹ למקום שהי' עיקרי בתחלה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, אף שהם בדוגמא לשרפים העומדים למעלה, כי גילוי בחי' העמידה בתכליתה אפשר להיות דוקא ע"י העבודה בהמטה, שע"ז מתעוררת הפנימיות שלמעלה ונמשכת עד למטה מטה. וזהו גם מה שבמתן תורה הי' וירד הוי' על הר סיני דוקא (כמבואר בתניא⁶⁵), ושם ניתנו התורה ומצוות⁶⁶.

והנה כמו"כ הוא גם בסוף זמן הגלות, שעיקר העבודה הוא בעולם העשי' דוקא, ובעשי' גופא בעשי' שבעשי'. שזהו מה שעיקר העבודה היא בצדקה (כמבואר באגרת הקודש⁶⁷). והיא שתעמוד לנו, שיהי' פדה בשלום נפשי מקרב לי כי רבים היו עמדי⁶⁸, כמבואר בשער התשובה בדרוש פדה בשלום⁶⁹, שזהו ענין גילוי בחי' יחידה שבנפש, וקשור לגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי' השלימות בפדי' בשלום, היינו שלא צריכים לקרב ולצער, כי שלמה יהי' שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו⁷⁰, מתוך מנוחה אמיתית. וגלוי זה יהי' דוקא בעקבתא דמשיחא, אע"פ שהי' עבודה גדולה בדורות שלפני זה, כי דוקא בדרא דעקבתא דמשיחא הנה והי' עקב תשמעון⁷¹, ואז ישנה העקבתא דמשיחא, רגלין ברגלין⁷² עקבתא בעקבתא. ועד שועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים, שהשקה כולה עד שיהי' כולה משקה⁷³, כידוע תורת כ"ק אדמו"ר הזקן⁷⁴, כן תהי' לנו בעגלא דידן, ובני ישראל יוצאים ביד רמה⁷⁵, וילמדו תורתו של משיח, שזה קשור לאנכי ה' אלקיך⁷⁶, היינו לפרשת מתן תורה, בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

[70] דברי הימים-א כב, ט.

[71] ל' הכתוב – ר"פ עקב (ז, יב). וראה אוה"ת ר"פ

עקב. שם ע' תצא. ע' תקד.

[72] ראה זח"ב רנח, א. וראה אוה"ת בשלח ע' תצו.

וש"נ.

[73] ל' הכתוב – לך לך יג, י.

[74] הובא בהמשך וככה תרל"ז (קה"ת, תשע"ג)

רפמ"ו (ע' 1).

[75] בשלח יד, ח.

[76] יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

[62] ב"ב י, א.

[63] יואל ד, יח.

[64] ראה זכרי' שם, ח.

[65] פל"ו (מו, א).

[66] ראה גם ד"ה באתי לגני דט"ו בשבט (לקמן ע' ל ואילך).

[67] ס"ט.

[68] תהלים נה, יט. וראה אגה"ק סוס"ד.

[69] פי"א (נה, ג ואילך).

כאחד ממש. ובחינה זו מתעוררת דוקא בהעבודה עם המטה, כי לזה צריך השתדלות מיוחדת, ובוזה מתעוררת פנימיות נפשו ופועלת להפוך גם את המטה. ועי"ז שמעורר פנימיות נפשו, הנה עי"ז ממשיך דוגמתו מלמעלה, שנמשך הפנימיות שלמעלה, שזהו בחי' הראש כמו שהוא בעמידה כנ"ל, כי לשם מגיע צרתם של ישראל, וכמ"ש⁵⁷ בכל צרתם לו צר.

וזהו עמדת להם בעת צרתם ועומד לדין עמים, דבעת צרתם הנה הקב"ה עומד, היינו שהראש הוא למעלה גם מדרגת התורה, וגם מדרגת תורתו של הקב"ה, דהרי על זה אמרו שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, היינו שזהו בבחי' ירידה מכמו שהוא בהעצמות, ובעת צרתם הנה הקב"ה עומד, ומבלי הבט על אופן צרתם ברוחניות או בגשמיות, הנה הוא עומד לדין עמים. ופירוש (נצב לריב ה' ועומד לדין) עמים הוא, שעומד לריב עם הנפעל ע"י מעשיהם הבלתי רצויים, דהיינו התוספות כח בלע"ז ובעמים שנתוסף ע"י מעשיהם. ובאופן שהוא בהראש נמשך להרגלים ועד להעקב שברגלים להפוך את השטות דלע"ז, והיינו שנמשך גם בעקב דעולם שנה ונפש, בבחי' עקביים דעשי', בעקבתא דמשיחא, ובקל שבקלים. וזהו בדוגמת מה שהראש והגוף והרגלים כחדא, ומזה נמשך גם לארץ, וכמ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, שזהו בדוגמת מה שהרגלים הם על הארץ, ואינם מוגבהים ע"י השרפרף, שזה מורה על סילוק כפשוטו, אלא אדרבה נמשך עד למטה ובאופן דאסתלק (כמבואר בתחילת ההמשך⁵⁸), שזהו גילוי הכי עצום⁵⁹, ועד לגילוי העצם.

וזהו מ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, שמדייק לומר הר הזיתים דוקא, דבזיתים מודגש ב' הקצוות דמעלה ומטה, שהזית⁶⁰ משכח לימוד של שבעים שנה, אך כשכותשו הוא מוציא שמנו, ושמן זית משיב לימוד של שבעים שנה⁶⁰, ועד שמאיר בכל העולם כולו. ועי"ז עבודה זו דזיתים נעשה ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, ועי"ז נהי' ונבקע⁵⁵ הר הזיתים מחציו מזרחה וימה, דזהו ענין הבירור הגמור והשלם בקליפת נוגה (וכמבואר בהמאמר שם³⁵), ועי"ז בדרך ממילא מתבטלים כל הענינים שלמטה מזה, כי קליפת נוגה היא ממוצע שעל ידה באה ההשפעה למטה ממנה, וכשהיא מתבטלת הנה בדרך ממילא מתבטלים כל הענינים שלמטה מזה, וכמבואר בתניא⁶¹ דע"י עבודת בני ישראל, ובפרטיות ע"י עבודת הצדקה, דגדולה צדקה

(60) הוריות יג, ב.

(61) פל"ז (מח, ב באילך).

(57) ישע"י סג, ט.

(58) ספ"א (סה"מ הישי"ת ע' 112).

(59) ראה תו"א ויקהל פט, ד.

לעולם ונתצמצם לפי"ע כל עולם עד שבעוה"ז האור מצומצם ביותר והוא בעולם והסתר בתכלית דלכן נקרא בשם תחתון לפי שאין תחתון ממנו במדרגה, והרי זה שינוי בהאור. ומבאר שם, דאעפ"כ אין זה שינוי מצד האורות, דהגם שיש כמה חילוקים בהאור שאינו דומה האור כמו שהוא בעשי' לכמו שהוא ביצירה וביצירה לכמו שהוא בבריאה ובבריאה לכמו שהוא באצי' וכן למעלה יותר, הנה חילוקים אלו הם רק מצד העולמות, שאין העולם כלי לקבל אור נעלה יותר, אבל האור עצמו נמצא בשלימותו ובמילואו למטה כמו למעלה. אך עדיין אינו מובן שהרי זה גופא שאין העולמות יכולים לקבלו הרי זה שינוי, ומבאר על זה דגם השינוי שמצד העולמות והמקבלים אי"ז שינוי, שהרי זה שהמקבלים אינם יכולים לקבל את האור הוא מצד המגן שישנו על הוי' והוא ההעלם דשם אלקים, והרי שם אלקים הוא שם קדוש מז' שמות שאין נמחקים ולזאת הרי לגבי האור עצמו אין זה העלם כלל שהרי אין עצם מסתיר על עצם כידוע, והיינו שגם מצד ההעלמות וההסתרים לא יש שינוי בהאור כלל. אך עדיין צריך להבין דלכאורה יש שינוי בהאור מצד הנבראים, שהרי הנבראים הם חלוקים זה מזה, והתהוות הנבראים הוא מבחי' האור דבר הוי', שלכל נברא יש דיבור נבדל מזולתו, וא"כ הרי זה שינוי בהאור. ומבאר על זה דבאמת גם זה אינו שינוי. ומבאר עפ"י המשל דאור השמש המבואר בתניא³⁰, דדוקא כאשר האור יוצא מחוץ להמאור או הוא במציאות אור, אבל בהיותו בהמאור אינו מציאות כלל כי בטל במציאות ממש בהמאור. ולזאת הנה הדבר הוי' שמהווה תמיד את הנבראים והוא כל עיקר מציאותם, וכידוע דאין זה דומה כאשר יוצא לצורף כלי שהכלי תתקיים בלי האומן לפי שהוא יש מיש והאומן לא עשה מציאות הישות משא"כ בהתהוות היש מאין ואפס המוחלט הרי האור צריך תמיד להוות את הנבראים והוא כל עיקר מציאותם, והאור הרי הוא נמצא תמיד בהמאור, שהרי בהמאור לא שייך ענין הצמצום וסילוק ח"ו, והוא נמצא בכל מקום ומקום, גם במקום יש הנברא והדיבור המהווה מקיים ומחי' אותו, ומאחר שהנבראים והאור המהווים נמצאים תמיד בהמאור הרי הם בטלים בתכלית כביטול זיו השמש בהשמש, וא"כ מובן שגם מצד ישות הנברא לא יש שום שינוי כלל. ועי"י ההתבוננות בענין אני הוי' לא שניתני נעשה אצלו תשוקה לב' ענינים, ברוחניות ובגשמיות. ענין הא' הוא דכאשר מתבונן אשר כל סדר ההשתל' אינו פועל שום שינוי כלל, לזאת ירצה אשר כל כחותיו ורצונותיו יהיו רק באלקות. וענין הב' הוא דכאשר מתבונן

(30) שער היוה"א פ"ג.

אשר אני הוי' לא שניתי והכל נמצא בהעצמות, לזאת ירצה אשר גם בהיש הנברא לא יצטרך להיות ניזון מענינים אשר בחיצוניותם לא ניכר בהם אלקות, כ"א שיהי' ניזון מהעצמות, ניזון מזיו השכינה. וההפרש בין ב' ענינים אלו הוא, דענין הא' אשר כל כחותיו הרוחניים ובכללות הוא הכחות פנימיים ורצון ותענוג יהיו רק באלקות, הנה ענין זה הוא בכחו של האדם, וזאת היא העבודה שתובעים ממנו, דזהו"ע עבודת הקרבנות להקריב את הדם והחלב, שהדם הוא הנפש היינו החיות, והחלב הוא התענוג דער קאך און גישמאק, להקריבם ע"ג המזבח להוי' שיהיו רק באלקות. ודבר זה אפשר לפעול לא רק בזמן שביהמ"ק הי' קיים כ"א גם בזה"ג ואדרבה מגו עקתא, דאס וואָס ער דאַרף האָרעווען איבערקומען דעם חושך כפול ומכופל, הנה עי"ז דוקא יכול להגיע למעלה יותר, שהוא מצד כח המס"נ שישנו עכשיו יותר מכמו בזמן הבית, אמנם ענין הב' והוא אשר לא יצטרך להיות ניזון מענינים שבחיצוניותם אינם אלקות כ"א שיהי' ניזון מזיו השכינה, הנה זה יהי' כאשר יעביר רוח הטומאה מן הארץ והוא הגילוי דלעתידי אשר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה, שיהי' גילוי אלקות במוחש, שיהי' גילוי כח הפועל בנפעל ויורגש אשר אין עוד מלבדו. וזהו ענין אני הוי' לא שניתי, דאף שהוא בכל עת ובכל זמן ובכל מקום, אמנם בכדי שיהי' הגילוי במוחש בכל עניניו, הנה זה יתגלה לעתידי דוקא ע"י העבודה עכשיו בעבודה הרוחנית שהוא עבודת הקרשים וקיום המצות בגשמיות, אשר עי"ז מהפכים את השקר דעולם ומקשרים בעצמותו ומהותו, להיות גג ורצפה אחד ממש.

ט) וזהו באתי לגני אחותי כלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, והעבודה היא ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, והוא ע"י עצי שטים עומדים לשון עמודים שנצבים בארץ, שהיסוד הוא בעפר קשה וחזק דוקא, שזהו ההתחלה ואח"כ נמשכים למעלה עד שראשם מחובר בתקרה עד גבוה גבוה, הנה כמו שממשיך לבאר באגה"ק אשר נצבים ברום המעלות, נצב מלך, והוא המשכת ההתנשאות עצמי, ע"י בחי' עם מלשון עוממות, שע"ז נעמט מען פון התנשאות עצמי עד עצמות א"ס, וממשיכים ע"י עבודת האדם שיהי' באתי לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, דכמו בתחילת הבריאה כתיב אלה תולדות מלא כך בגאולה העתידה כתיב אלה תולדות פרץ, תולדות מלא, שיהי' זה למטה מעשרה טפחים בקרוב ממש על ידי משיח צדקנו.

והענין הוא, כמו שמבארים כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁴⁸ וכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא⁴⁹ והנשיאים שלפניהם⁵⁰ בענין העמידה ברוחניות, שהוא ע"ד ענין העמידה כפשוטה. דהנה ההפרש בין ישיבה לעמידה כפשוטם נת"ל⁵¹ שהוא כג' דברים, הא' שבישיבה הגוף והרגלים אינם במדריגה אחת כו' משא"כ בעמידה הגוף והרגלים הם במדריגה אחת (בתנועה אחת), הב' שבישיבה הראש נשפל למטה ובעמידה הראש מוגבה קומתו למעלה, והג' שבישיבה הרגלים מוגבהים מן הארץ (ע"י השרפרף⁵² שתחת הרגלים, ע"ד מה שנאמר⁵³ השמים כסאי והארץ הדום רגלי) אבל בעמידה הרגלים נוגעים ועומדים בארץ, הראש והגוף והרגלים הם בתנועה אחת, משא"כ בישיבה. והנה כמו שהוא בגשמיות כפשוטו, כמו"כ הוא גם בישיבה ועמידה באמיתתם [היינו כמו שהם ברוחניותם, שהענינים בגשמיות נשתלשלו מהן⁵⁴], דענין העמידה הוא שנמשך מהראש כמו שהוא למעלה עד להארץ, שזהו ענין המבואר לעיל בפירוש עומדים מלשון עמודים, שענינו החיבור דהמעלה מעלה עם המטה מטה עד שנעשים כאחד ממש. והיינו שההמשכה היא מהראש כמו שהוא בשעת העמידה דוקא, דזהו למעלה גם ממה שהקב"ה יושב ועוסק בתורה, היינו שהוא למעלה מהתורה, וגם למעלה מחיצוניות הכתר, אלא שההמשכה היא מפנימיות הכתר, ועד לעצמות ומהות, ונמשך בבחי' עמידה שהוא גם לשון תוקף, היינו בבחי' אני הוי' לא שניתי, ונמשך באופן זה עד למטה להארץ, וכמ"ש⁵⁵ ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים [כמובא בסיום הפרק].

ה) ובזה יובן מה שעמדת להם בעת צרתם דוקא, דהנה בעת צרתם מתעורר פנימיות נפשו של אדם התחתון. דבכדי להפוך מעצי שטים דלעו"ז שיהיו בבחי' אהני לי' שטותי' לסבא⁵⁶, הנה אינה מספקת העבודה שע"פ טעם ודעת, ואינה מספקת העבודה מצד חיצוניות הרצון, כי אם דוקא ע"י העבודה בפנימיות הרצון, עד למסירת נפש ועד למסירת כל עצמותו ומהותו, שע"ז דוקא פועל שיהפכו לבחי' עצי שטים, ולעומדים מלשון עמודים, שנעשים

48) סה"מ תרנ"ד ע' קסב ואילך. המשך תער"ב ח"ב פשמ"א (ע' תשא).
 49) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 33 ואילך. וראה גם ד"ה ואתה ברחמים הרבים תשי"ז (סה"מ חנוכה ע' לו ואילך). ד"ה הנ"ל שנה זו (שם ע' רב ואילך).
 50) שער האמונה שם. אוה"ת בהעלותך ע' שנט ואילך.
 51) ד"ה באתי לגני שבהערה 37 (לעיל ס"ע כ"כא).
 52) ראה סנהדרין לח, ב. ועוד.
 53) ישעי' סו, א.
 54) ראה תניא רפ"ג.
 55) זכרי' יד, ד.
 56) כתובות יז, א.

שטים עומדים, דכשם שהשרפים ע"י עבודתם מתקשרים עם בחי' אני הוי', עדי"ו הוא בעצי שטים שהם מחברים את התחתונים עם העליונים. אך עמידת הקרשים היא (כמ"ש בתורת אמת) למטה דוקא, ולא למעלה כמו השרפים שהם בדוגמתם, וגם תכלית השלימות בגילוי שכינה הוא למטה דוקא, עיקר שכינה בתחתונים היתה³⁹. וכמו שמבאר בהפרקים שלפני זה דזהו גם מה שהמשכן נעשה מעצי שטים דוקא, כי בא לרמז על הפיכת המטה. דשטים הוא מלשון שטות⁴⁰, היינו השטות דלעו"ז, שמתהפך ועושים ממנו קרשים למשכן. וזהו גם מה שקרש הוא אותיות קשר ושקר, להורות על הפיכת הקשר ושקר דלעו"ז, שזה נעשה ע"י עבודת בני ישראל שנלחמים בשקר העולם, ועד למלחמה באופן דצערא, דע"ז הנה לפום צערא אגרא⁴¹, שמתהפך השקר דעולם והשטות דלעו"ז לענין הקרשים, שהם עצי שטים עומדים.

ד) ולהבין כל זה, יש להקדים תחילה מה שנת"ל⁴² דבכדי להגיע לבחי' עומדים הוא ע"י העבודה עם המטה דוקא, וכמ"ש⁴³ עמדת להם בעת צרתם, נצב לריב ה' ועומד לדין עמים⁴⁴, דדוקא בעת צרתם, וכשצריך לריב עם עמים, הנה דוקא אז הוא ענין העמידה.

וביאור הענין הוא, דהנה כתיב⁴⁵ ה' למבול ישב, בחי' ישיבה דוקא. אך זה נאמר בענין העונש, אבל מצינו ענין ישיבה למעלה גם למעלותא, וכמארז"ל⁴⁶ ג' שעות הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה שניות יושב ודן את כל העולם כולו כו' שלשיות יושב וזן את כל העולם כולו כו'. והיינו שלא רק כשדן את העולם הרי זה נקרא בשם ישיבה, כי אם גם כשזן את העולם שזהו ענין החסד, ועד לחסד מופלג שזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים⁴⁷, הנה בכל זאת נקרא בשם יושב, וגם בג' שעות הכי נעלות, שהם ג' שעות הראשונות, שבהם הקב"ה יושב ועוסק בתורה, הנה גם זה נקרא ישיבה, ודוקא כשבא לריב עמים בעת צרתם, הנה דוקא על זה נאמר הלשון עמידה.

בס"ד. יו"ד שבט ה'תשל"ט

הנחה בלתי מוגה

באתי¹ לגני אחותי כלה², ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא (במאמרו ליום ההסתלקות וההילולא שלו – יו"ד שבט), דאיתא במדרש רבה במקומו לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה. וע"ז הענינים הבלתי רצויים (המנויים במדרש שם) נסתלקה השכינה מלמטה למעלה עד לרקיע הז', ואח"כ עמדו שבעה צדיקים והורידו והמשיכו את השכינה מלמעלה למטה, אברהם זכה והוריד את השכינה מרקיע ז' לו' כו', עד כי משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין³, הורידה למטה בארץ. ועיקר גילוי אלקות (שהמשיך משה) הי' בבית המקדש, דכתיב⁴ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד⁵. וזהו צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי⁶, דצדיקים משכינים (היינו ממשכינים) בחי' שוכן עד מרום וקדוש⁷ שיהי' בגילוי למטה, וכמאמר⁸ אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, היינו דבחי' יקרא דקוב"ה, שהגילוי שלו הוא בבחי' רוממות והסתלקות⁹, נמשך למטה בעולם הזה התחתון, ובארץ הלזו התחתונה. וזהו באתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה.

והנה עיקר גילוי אלקות בתחתונים שהי' במשכן מודגש הוא גם בפרטי עניני המשכן, ובפרט בקרשי המשכן שהם עיקר ענין המשכן (וכמ"ש¹⁰ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים). וכמבואר בארוכה בהמאמר¹¹, דהאותיות דתיבת קרש מורות על ענין זה. דהנה קרש הוא אותיות שקר [וענין זה שבקרש (שמורה על שקר) נרמז לא רק בכללות התיבה אלא גם

1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק התשיעי מהמשך באתי לגני היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 123 ואילך. ולעיל ע' ג). וראה להלן ד"ה היושבת בגנים וד"ה באתי לגני (דט"ו שבט), שבאים בהמשך למאמר זה.
2) שה"ש ה, א.
3) ויקר' פכ"ט, יא.
4) תרומה כה, ת.
5) ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך תרומה שם.
6) תהלים לו, כט.
7) כ"ה בהמשך ההילולא. והוא ע"פ נוסח התפלה. ובשהש"ר כאן: שוכן עד וקדוש שמו (ישעי' נז, טו).
8) ראה זח"ב קכת, ב. תניא פכ"ז (לד, א). תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת ר"פ פקודי. חוקת סה, ב.
9) ראה תו"א שם.
10) תרומה כו, טו. וראה פי' הראב"ע עה"פ.
11) פ"ו ואילך.

39) שהש"ר פ"ה, א. רד"ה באתי לגני היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 111).
40) ראה סנהדרין קו, א. ספרי ר"פ בלק. במדב"ר פ"כ, כב. תנחומא בלק טז.
41) אבות פ"ה מכו"א.
42) ד"ה באתי לגני שבהערה 37 (לעיל ע' יט ואילך).
43) נוסח, ועל הנסים" דחנוכה. וראה שער האמונה (לאדאמ"צ) פמ"ו (עה, א ואילך).
44) ישעי' ג, יג.
45) תהלים כט, י.
46) ע"ז ג, ב. וראה המשך תער"ב ח"ג ע' אירצא ואילך.
47) ע"ז שם.

בהאותיות שלה, כמבואר בארוכה בהמאמר שם], דשקר ענינו הוא היפך האמת, היינו היפך תורת אמת ומצוותי עליהם נאמר¹² וחי בהם. וע"י עבודתם של ישראל להמשיך אלקות למטה, וישכנו לעד עלי, מהפכים את שקר העולם לקרש דקדושה, קרשים למשכן. וזהו גם מה שקרשי המשכן היו מעצי שטים. דהנה¹³ שטים הוא מלשון שטות¹⁴, ואמרו רז"ל¹⁵ אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, היינו שטות דעולם הזה (שטות כפשוטה), כי כאו"א מישראל מצד עצמו אינו שייך לעבור איזו עבירה, היינו לעבור על רצון העליון, הן על מצוות מן התורה והן על מצוות מדרבנן ואפילו על מנהג ישראל כי מנהג ישראל תורה הוא¹⁶, ודוקא ע"י שנכנס בו הרוח שטות דעולם (מלשון העלם והסתרה¹⁷) שמסביב ומחוצה לו, אפשר שיעבור עבירה. וענין¹⁸ המשכן הוא להפוך את השטות דלעו"ז לשטות דקדושה, אהני לי' שטותי לסבא¹⁹, שזהו מה שעושים מעצי שטים את הקרשים שמהם בונים המשכן לו ית', ועי"ז ושכנתי בתוכם בתוך כל אחד ואחת, וכמבואר כל הנ"ל בפרקים הקודמים.

ב) וממשיך בהמאמר בפרק ט' דזהו ג"כ מה שהקרשים נקראים בשם עומדים, וכמ"ש ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. דעומדים הו"ע עומדים, אתוון דדין כאתוון דדין. והוא ע"ד מה שהמצוות נקראות עמודי אור. וכמו העמוד, הרי הוא מחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, הנה כמו"כ המצוות הם עומדים שהם הממשיכים ומחברים או"ס ב"ה עם העולמות. והנה בענין זה מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן באגרת הקודש²⁰ שרצון העליון ב"ה נקרא בשם כתר, אשר בכתר יש בו תר"ך עמודי אור (דכתר אותיות תר"ך), תרי"ג מצוות דאורייתא וז' מצוות דרבנן הנמשכים מרצון העליון, ומבאר דכמו שיש עמודים בבית חומה גדול נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה, כך המצוות הן עד"מ כמו העמודים נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה ונמשכים עד הארץ. וזהו מה שהמצוות נקראים

דקלא דאורייתא כדבעי סלקא לעילא ובקעא רקיעין, וא"כ מהו ענין באים לשמוע בקולך. ועד"ז ידוע הדיוק²⁶ בענין מתן תורה שהי' באופן דוירד ה' על הר סיני²⁷ דוקא, דלכאורה הי' יכול להיות נתינת התורה למעלה, דהגם שנתנת התורה צריכה להיות בהר סיני דוקא, הרי הי' יכול להעלות את הר סיני וכל ישראל למעלה, ומהו שירד על הר סיני דוקא.

אך כללות נקודת הענין בזה הוא, דהנה אמרו רז"ל דהתורה לא בשמים היא²⁸, ונתינתה למטה דוקא. כמבואר באגרת הקודש²⁹ דהעליונים אין בהם כח לברר הלכות, ומכיון שביורר ההלכות הוא ע"י התחתונים דוקא, לכן אינו מספיק מה שלאחר שעוסקין בתורה למטה תעלה התורה למעלה ושם (למעלה) הוא עיקר התורה, כי אם, העליונים באים לשמוע חידושי תורה מהתחתונים³⁰. ועד"ז מובן גם בנוגע לענין התפילה (בתי כנסיות), שהעיקר הוא למטה דוקא.

ג) ויש לומר הביאור בזה (בדרך אפשר) ע"פ המבואר בד"ה באתי לגני (לבעל ההילולא) פרק ט'³¹ דכללות ענין מעשינו ועבודתנו הוא בבחי' עומדים, דזהו מה שהקרשים נקראים בשם עומדים (כמ"ש³² ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים) מלשון עומדים, וגם מה שהמצוות נקראים עומדים. דכמו שיש עמודים בבית חומה גדול נצבים בארץ וראשם מחובר בתקרה³³, דהעמוד הרי הוא מחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, הנה כמו"כ המצוות (כללות עבודת האדם) הם העמודים שהם הממשיכים ומחברים או"ס ב"ה עם העולמות³⁴ (מלשון העלם והסתרה³⁴). והנה בסיום הפרק³⁵ מבאר דמה שהקרשים נקראים בשם עומדים הוא גם מלשון עמידה. ושייכות ב' הפירושים הוא, דענין העמידה הוא שעומד וקיים בתוקף בלי שינויים, שמתגלה בחי' אני ה' לא שנית³⁶, ונמשך באופן דלא שניתי עד למטה. וזהו מה שאמרו רז"ל³⁷ מה למעלן שרפים עומדים³⁸ אף למטה עצי

(26) סה"מ תרנ"ה ע' קפח. תרצ"ו ע' 283. רד"ה וירד הו"י תשכ"ז (סה"מ שבועות ע' רלו). וש"נ.
27) יתרו יט, ב.
28) נצבים ל, יב. בי"מ נט, ב.
29) סכ"ז (קמד, סע"ב ואילך).
30) אגה"ק שם (קמה, א).
31) סה"מ השי"ת ס"ע 123. לעיל ע' ג.
32) תרומה כו, טו.
33) אגה"ק סכ"ט (קמט, סע"ב ואילך).

(34) ראה לקו"ת במדבר ה, סע"ג (מקה"ר פ"ג, יא). שלח לו, ד. שבת שובה סד, ב. ביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' שנה (מפסחים ג, א). סה"מ השי"ת ע' 160 ואילך. וראה גם תקו"ז תמ"ב. ובכ"מ.
35) סה"מ השי"ת שם ע' 124. לעיל שם.
36) ל' הכתוב – מלאכי ג, ו.
37) שמ"ר פל"ה, ו. וראה ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט שנה זו (לעיל ע' יז). וש"נ.
38) ישע"י ו, ב.

(12) אחרי יח, ה.
(13) ד"ה באתי לגני השי"ת פ"ג.
(14) ראה סנהדרין קו, א. ספרי ר"פ בלק. במדב"ר פ"כ, כב. נחומא בלק טז.
(15) סוטה ג, א.
(16) ראה תודה נפסל – מנחות כ, ב. רמ"א יו"ד ששע"ז ס"ד. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס קפ. סתצ"ד סט"ז. ועוד.
(17) ראה לקו"ת במדבר ה, סע"ג (מקה"ר פ"ג, יא). שלח לו, ד. שבת שובה סד, ב. ביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' שנה (מפסחים ג, א). סה"מ השי"ת ע' 160 ואילך. וראה גם תקו"ז תמ"ב. ובכ"מ.
(18) ראה ד"ה הנ"ל פ"ה.
(19) כתובות יז, א.
(20) סכ"ט (קמט, סע"ב ואילך).

והנה מ"ש היושבת בגנים גו' שפירושו הישיבה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, הנה זהו כללות ענין עבודת האדם בג' הקוין. דהנה הישיבה בבתי כנסיות הוא ענין עבודת התפילה (קו העבודה), והישיבה בבתי מדרשות הו"ע התורה (קו התורה). והנה הלימוד בבתי מדרשות בפרטיות הוא בהלכות שבתורה [דזהו דיוק הלשון בתי מדרשות, דבית המדרש הוא המקום שבו היו פוסקים דינים הלכה למעשה, וכמובן ממדרשי חז"ל במשה (שהוא קיבל תורה מסיני)¹²] שכשהי' ספק בדין היו באים אליו לבית המדרש לפתרו¹³], לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא¹⁴, שזהו עיקר ענין הלימוד, כמארז"ל¹⁵ גדול לימוד שמביא לידי מעשה, היינו שבהלימוד עצמו ישנו פסק דין והלכה למעשה, וזה מביא לידי מעשה כפשוטו במעשה המצוות, שכללות כולם הו"ע הגמילות חסדים (קו הגמילות חסדים). ואלו הם ג' הקוין שעליהם אמרו¹⁶ על שלושה דברים העולם עומד, וגם כמשנה הב'¹⁷ העולם קיים, ועד שעליהם העולם עומד, העולם כמו שהוא במילואו¹⁸, שזהו ענין הגאולה, שאז יעמוד העולם במילואו¹⁹ על בסיסו, ובאופן דהעולם קיים, קיום נצחי, וכנ"ל שע"י העבודה דהיושבת בגנים מהפכים הרי בתר להרי בשמים.

ב) והנה ידוע הדיוק בלשון רז"ל אני ופמליא שלי באים לשמוע בקולך, באים דוקא, דלכאורה קול התורה והתפילה עולה מלמטה למעלה, ומהו ענין באים לשמוע בקולך, דמשמעו שהעליונים באים ממקומם למקום היושבת בגנים לשמוע בקול התורה והתפילה שבבתי כנסיות ובתי מדרשות. דהנה כשמתפללים (בבתי כנסיות) הרי כל התפילות עולות דרך ארץ הקודש, דרך ירושלים ובית המקדש ובית קודש הקדשים²⁰, כמ"ש²¹ וזה שער השמים, מקום תפילה לעלות תפילתם השמימה²², כמ"ש (כו"כ פעמים בתפילת שלמה)²³ ואתה תשמע השמים דוקא. וכמו"כ הוא לכאורה גם בקול התורה שעולה למעלה דוקא, וכדאיתא בזהר²⁴ [הובא ונתבאר בספר תניא קדישא²⁵]

(12) אבות פ"א מ"א.
 (13) ראה ספרי ופרש"י בהעלותך ט, ו. פינחס כז, ב. ועוד.
 (14) ראה יומא כו, א.
 (15) קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.
 (16) אבות שם מ"ב.
 (17) שם מ"ח.
 (18) ראה ב"ר פ"ד, ז. פ"ג, ג.
 (19) ראה שמור"ר פ"ל, ג. סה"מ תרנ"ט ס"ע קמז. ד"ה שלום רב תש"ד ספ"ה (סה"מ תש"ד ס"ע 75-74).
 (20) ראה ברכות ל, א. טושו"ע (ודאדה"ז) א"ח רסצ"ד.
 (21) ויצא כה, יז.
 (22) פרש"י עה"פ.
 (23) מלכים-א ח, לב. לד. לו. לט.
 (24) נסמן בתניא רפ"מ בהגה"ה.
 (25) שם.

בשם עמודים, כי הם דוגמת ענין העמודים לחבר את העליון שאין למעלה ממנו עם התחתון שאין למטה ממנו, היינו שעל ידם נמשך האור מלמעלה למטה, וכן עליית הנשמה מלמטה למעלה היא דרך עמודים אלו (המצוות), ועד שעל ידם יכולה הנשמה לחזות בנועם ה' וצחצחות כו'. וכמבואר באגרת הקודש שם בארוכה (אף כי בשורות מועטות בכמות). וזהו ג"כ מה שהקרשים נקראים בשם עומדים (שהו"ע עמודים), כי הם מחברים ההעלם והסתר דעולם עם אוא"ס ב"ה.

ג) והנה ארז"ל במדרש²¹ מה למעלן שרפים עומדין (כמ"ש²² שרפים עומדים ממעל לו) אף למטה עצי שטים עומדים, היינו שהעמידה דקרשי המשכן היא בדוגמת עמידת השרפים. והקשה הבעש"ט ז"ל²³ (במ"ש שרפים עומדים גו') דלכאורה צריך להבין האיך השרפים עומדים ממעל לו, היינו ממעל לשם אדני-הישוב על הכסא, ותירץ דלפי שרצונם שם הרי הם כאילו עומדים שם, „ומזה יתבונן האדם להיות זהיר במחשבתו ורצונותיו כו"'. דהנה שרפים מקומם בעולם הבריאה²⁴, עולם הכסא (דמלאכים סתם מקומם הוא בעולם היצירה, משא"כ שרפים מקומם בעולם הבריאה²⁵, ובזה גופא יש בחי' ו' כנפים וד' כנפים, כמבואר בכתבי האריז"ל²⁶), וע"י תוקף רצונם מגיעים ממעל לו, למעלה מעולם הכסא, כי ע"י עבודתם באמירת קדוש, שזהו ענין התשוקה למה שקדוש ומובדל מעולם הכסא, הרי הם מגיעים לבחינה זו. ועד שעומדים ממעל לו, בבחי' עמידה בתוקף, ובאופן דלא שנית²⁷. וזהו ענין עומדים לשון עמודים, כי החידוש דתורת הבעש"ט הוא לא שהרצון יש לו השפעה חזקה סתם (שזהו מחז"ל במעלות מחשבה טובה וכיו"ב), אלא שע"י שם הוא נמצא – היינו עומדים – „אחד ממש".

וי"ש לומר, דזהו מה שנמצא הענין בתורה בשרפים ולא בנשמות ישראל, אף שנשמות ישראל הם למעלה ממלאכים, דלכן אמרו רז"ל²⁸ (ומבואר בארוכה עד"ז בכמה מדרשים²⁹) שעתיד הקב"ה לעשות מחיצתן של צדיקים לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת [שזה קאי על מלאכים העליונים, כולל

(21) ראה אה"ת נ"ד ע' קנט ואלך. וש"נ.
 (22) ל' הכתוב – מלאכי ג, ו.
 (23) ירושלמי שבת ספ"ו.
 (24) במדב"ר שם, כ. תנחומא שם יד. פרש"י בלק קיח.
 (25) ראה שם פק"ב (ע' קיז). ובכ"מ.
 (26) ראה תניא רפ"ט ובהגה"ה שם.
 (27) ראה אה"ת נ"ד ע' קנט ואלך. וש"נ.
 (28) ירושלמי שבת ספ"ו.
 (29) במדב"ר שם, כ. תנחומא שם יד. פרש"י בלק כג, כג. דב"ר פ"א, יב.

השרפים] ומלאכי השרת שואלין ואומרים להן מה פעל א-ל³⁰, כי לעתיד לבוא יתגלה אמיתית הענינים אשר נשמות ישראל הם למעלה ממלאכים. אך ע"פ הנ"ל יובן, כי היא הנותנת, דמכיון שענין עומדים פירושו רצון שעל ידו, שם הוא נמצא, לכן נמצא הענין בתורה בשרפים שהם צריכים להעבודה דרצון וכו' כדי להתעלות ממדריגתם לעולם האצילות, משא"כ נשמות ישראל הרי זוהי מדריגתם מצד עצמם. כי לבד זאת שהנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד³¹, שזהו כמו שהנשמה היא בעולם הבריאה, אתה³² בראתה³³, הנה לפני זה היא בבחי' נשמה שנתת בי טהורה היא³², אצילות³³, ולכן אין צריכים לענין העמודים לעלות לעולם האצילות.

ד) והנה נת"ל דמ"ש עצי שטים עומדים מלשון עמודים היינו שהם מחברים אוא"ס ב"ה עם העולמות, שאותו האור שהוא למעלה נמשך למטה. וכמו שמביא בהמאמר הדוגמא לזה מענין המצוות דוקא, שבמצוות מודגש היחוד דהמעלה והמטה בתכלית השלימות, שהמטה נעשה כמו המעלה ממש, ובלשון הידוע³⁴ דירה לו ית' בתחתונים, היינו שהוא דוגמת הדירה שבה נמצא הדר בכל עצמותו ובכל עניניו³⁵, דכן הוא בהנמשל שנמשך עצמותו ית' בתחתונים ובאופן דלא יכנף עוד מוריק³⁶. ויובן זה ע"פ מה שאמרו רז"ל³⁷ דמשכן שעשה משה לא שלטה בו יד אויב, ומבאר הרב המגיד (בלקוטי אמרים³⁸ ובכ"מ³⁹) דמשה עשה את המשכן בלא רברבנוהי, היינו שהקים את המשכן לבד וכמ"ש⁴⁰ ויקם משה את המשכן לשון יחיד (אף שבכל כלי המשכן והחצר נאמר ועשו לשון רבים), כי להקמת המשכן צריכים לדרגת משה שהיא בחי' ראי', ולכן משה דוקא יכול להמשיך המשכן כפי שהוא בראייתו בהמשכן כפשוטו. דזהו מ"ש למשה וראה ועשה גו'⁴¹, דמכיון שעבודתו של משה היא בבחי' ראי', על כן עשה את המשכן בפועל (ועשה) כפי שהוא בראי'

בס"ד. מוצאי ש"פ בשלה, י"ג שבט ה'תשל"ט

הנחה בלתי מוגה

היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני¹, ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זה [ד"ג שבט ה'שי"ת², שניתן מבעל ההילולא בהמשך לד"ה באתי לגני דיו"ד שבט] את פירוש רש"י עה"פ (והוא מהמדרש רבה³ ומהתרגום) היושבת בגנים, הקב"ה אומר לכנסת ישראל, את הנפוצה בגולה רועה בגנים של אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות [שזהו מ"ש בגנים לשון רבים, הא' שישראל נפוצים בגולה ורועים בגנים של אחרים, והב' שיושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות]⁴, חברים מקשיבים לקולך. דבחברים ב' פירושים, הא' שקאי על התלמידי חכמים שבבני ישראל, דתלמיד חכם איקרי חבר, והב' דחברים נקראים מלאכי השרת, מפני שאין ביניהם לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות⁵. וזהו חברים מקשיבים לקולך השמיעני, דבשעה שישראל יושבין בבתי כנסיות ובתי מדרשות וקוראין את השמע ועוסקין בתורה, חברים מקשיבים, אני ופמליא שלי באים לשמוע בקולך⁵. ועיי' באים אח"כ לגאולה האמיתית, וכמו שממשיך הכתוב⁶ (בהמשך להיושבת בגנים) ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים, שזה קאי על לעתיד לבוא. דהנה⁷ כתיב⁸ טוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים על הרי בתר, דבתר הוא לשון כריתה ופירוד⁹, דקאי על שבירת הכלים ופירוד הניצוצות¹⁰, ולאחרי זה אומר ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים, וזה קאי על לעתיד לבוא בביאת משיח צדקנו שאז יהי בנין בית המקדש, שאחת העבודות בבית המקדש היא עבודת הקטורת והבשמים¹¹. והיינו שבני ישראל ע"י עבודתם בהיושבת בגנים, שיושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, הרי הם מהפכים הפירוד דהרי בתר להרי בשמים.

1) באתי לגני ח"ב ע' רסט ואילך.
 2) סה"מ ה'שי"ת ע' 119 ואילך.
 3) שהש"ר במקומו.
 4) ראה פרשי ד"ה בגנים – שבת סג, א.
 5) רד"ה הנ"ל – ע"פ שהש"ר שם.
 6) שה"ש שם, יד.
 7) בכ"ז – ראה בארוכה ד"ה זה תשל"ח (סה"מ רנח-ט.
 8) שה"ש ב, יז.
 9) תרי"א מג"א (הוספות) קטז, ריש ע"ד. אוה"ת מג"א (קה"ת, תש"ג) ע' רנו. וראה גם אוה"ת שה"ש כרך א ס"ע שני-ח.
 10) ראה תרי"א שם קיז, ב ואילך. אוה"ת מג"א ע' רנח-ט.
 11) ראה תיב"ע עה"פ.

30) קצג. סה"מ בראשית ח"ב ע' סו. וש"נ.
 31) ראה זח"ג כט, ריש ע"ב. ועוד.
 32) נוסח ברכות השחר (ברכות ס, ב).
 33) ראה סידור האריז"ל במקומו. פעי"ח שער (ב) הברכות רפ"ז. לקו"ת פ' ראה כז, א. שה"ש ו, ג. המשך תרס"ו ע' ככ. ועוד.
 34) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדב"ר פיי"ג, ו. תניא רפ"ו.
 35) אוה"ת בלק ע' תתקצו. סה"מ תרל"ה ח"ב ע' שנג. וש"נ. המשך תרס"ו ס"ע ג. סה"מ תרע"ח ע' קצג. סה"מ בראשית ח"ב ע' סו. וש"נ.
 36) ישעי' ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו, א).
 37) סוטה ט, סע"א. וראה גם בהנסמן בלק"ח חט"ז ע' 465 הערות 8-9.
 38) סכ"ז (ח, סע"ב ואילך). סקכ"ו (כט, ג).
 39) ראה או"ת ג, ד (בהוצאת קה"ת, תשמ" ואילך – סיי"א). קא, ג (סת"ט).
 40) פקודי מ, יח.
 41) תרומה כה, מ.

ההוא גו', ע"י שבסיום זמן הגלות יהי' עמדת להם בעת צרתם, בהמיצר ומדידה והגבלה דגלות. דהנה גם כשנמצאים במצב של הרחבה לכאורה, הרי אין זה מגיע להמרחב דקדושה, ועאכו"כ למרחב העצמי דקדושה שעל זה נאמר⁶² ענני במרחב י"ה⁶³. ובמילא צ"ל ההרגשה שנמצאים במיצר, היינו, דאף שהגיע לדרגות הכי נעלות בלימוד התורה וקיום המצוות, והקב"ה בירכו ברחבות ע"י שקיים את התורה מעוני שסופו לקיימה מעושר⁶⁴, והעושר הוא בהרחבה ובמקום הרחבה, הנה מכל מקום הרי זה הרחבה דזמן הגלות, ובגלות גופא בעקבתא דמשיחא, עד שצריכים לשלול שאין זה אור כי אם שמים חושך לאור⁶⁵. והנה בחסדי ה' שרוצה שבסוף זמן הגלות יוכלו ללמוד תורה במקומות ההרחבה ומתוך הרחבה ולקיים מצוות בלי בלבלים, כולל ענין הפצת היהדות, הפצת התורה ומצוותי', הנה גם ברגעי הגלות האחרונים נעשה ולכל בני ישראל הי' אור גו'⁶⁶, אור התורה, ואור ה' יהי' לך לאור עולם⁶⁷ בימים האחרונים של הגלות. וזה נמשך בגלוי בשמחה ובטוב לבב ע"י מעשינו ועבודתינו, ובאופן דלחזות בנועם ה', כמבואר באגרת הקודש⁶⁸ ונרמז גם בפרק ט' בהמאמר שניתן ללמוד ביום ההילולא, ובקרוב ממש נזכה למ"ש ה' יהי' לך לאור עולם בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, היינו בקומה זקופה⁶⁹, באופן דעמידה. ונזכה לקיום מ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא, שזהו גילוי אלקות למטה מעשרה טפחים, הגילוי דענני במרחב י"ה, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

שלו (וראה). וזהו ג"כ מה שהמשכן נעשה ע"י משה דוקא ולא ע"י האבות, אף שהאבות הן הן המרכבה⁴², כי עבודתו של משה היא בבחי' ראי' שהיא תכלית הביטול, וכמו שנת"ל⁴³ דאף שעבודת האבות היא דרגא נעלית ביותר וכמ"ש וראא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו'⁴⁴, מ"מ ושמי הוי' לא נודעתי להם⁴⁴, ודוקא במשה נאמר⁴⁵ לכן אמור לבני ישראל אני הוי', כי משה הי' בתכלית הביטול, משה משה דלא פסיק טעמא בגווייהו⁴⁶, ולכן המשכן שעשה משה הי' נצחי ולא שלטה בו יד אויב. וזהו ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, דכמו שהעמוד הרי הוא מחבר הגג והרצפה להיותם כאחד ממש, כן הוא בענין עשיית המשכן, שהאור שלמעלה (בחי' ראי', וראה) נמשך למטה ממש (בהעשי', ועשה).

ויש' לומר (בדרך אפשר) שזהו ג"כ הטעם לזה שבפסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דקאי על עשיית המשכן, בו דוקא נרמזת כללות עבודת האדם כמבואר בארוכה בהמאמר, ולא בבית המקדש, אף שעל המשכן נאמר⁴⁷ ואהי' מתהלך באוהל גו', ותכלית השלימות הי' במקדש דוקא. כי דוקא המשכן נעשה ע"י משה שבו נאמר וראה ועשה גו', וכנ"ל שהמשיך מבחי' הראי' להעשי' כפשוטה.

ה) והנה בסיום הפרק מבאר עוד ענין במ"ש עצי שטים עומדים (נוסף למה שעומדים הוא לשון עמודים), דעמידה מורה על הקיום והעדר השינוי, בחי' לא שניתי. ויובן זה ע"פ המבואר בשער האמונה לכ"ק אדמו"ר האמצעי⁴⁸ דאף שמצינו דענין הישיבה מורה על המשכה למטה והתיישבות, כמ"ש⁴⁹ וישב הוי' גו', מכל מקום אומרים⁵⁰ ואתה כו' עמדת להם בעת צרתם דוקא. ומבאר בזה, דכאשר לוחמים נגד המנגד ומעלים ומסתיר, שזהו ענין המלחמה בשקר העולם (עולם לשון העלם והסתר), אז צ"ל ענין העמידה דוקא, שע"י דוקא מנצחים במלחמה. והענין בעבודה, שצריכים להמשיך מהבחינה שבנפש שהיא בתוקף באופן דלא שניתי, שזהו ענין הנצח כמבואר בארוכה בהמשך ההילולא⁵¹, ועי"ז נמשך עד למקום ההעלם והסתר, ומהפכים

62) תהלים קיח, ה. – ולהעיר שע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) – יתחילו א"י"ה ב"א ניסן שנה זו (תשע"ט) אמירת מזמור זה. המו"ל.
63) ראה ד"ה מן המיצר תרצ"ה בתחלתו (סה"מ
64) אבות פ"ד מ"ט.
65) ישעי' ה, כ.
66) בא י, כג.
67) ישעי' ס, כ.
68) סכ"ט.
69) ראה פרש"י בחוקתי כו, יג.

42) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. זח"ג רנז, ב. וראה תניא פכ"ג (כה, ב). רפלי"ד. ובכ"מ.
43) ד"ה וראא שנה זו (סה"מ שמות ח"א ע' קצה ואילך).
44) וארא ו, ג.
45) שם, ו.
46) זח"ג קלח, א.
47) שמואל-ב ז, ו. שהש"ר פ"א, טז [ג].
48) פמ"ו (עה, א ואילך).
49) תהלים כט, י.
50) נוסח, וועל הנסיים" דחנוכה.
51) פ"א. ספ"ז. רפי"ט.

את השקר ועושים ממנו קרש, ובאופן דעצי שטים עומדים, שהם עומדים בעמידה תקיפה וחזקה.

ובזה יובן גם מה שדוקא משה רבינו הוציא את בני ישראל ממצרים. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ באוה"ת⁵² שדוקא אל משה נתגלה בחי' אני הוי', משא"כ אל האבות הרי ושמי הוי' לא נודעתי להם (כנ"ל), שבזה יובן מה שדוקא על ידו יצאו בני ישראל מהמיצרים וגבולים עד לענינים של היפך, וכמבואר לעיל, שבשביל המלחמה עם המנגד צריך לתוקף ההמשכה מלמעלה. וע"י יציאתם ממצרים הגיעו לבחי' אני הוי', שהו"ע מתן תורה שהוא עיקר הכוונה ביציאת מצרים כמ"ש⁵³ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. וכמבואר ענינו בעבודה, שהוא תכלית הביטול הנעלה יותר אפילו מביטול העבד, כי הוא בבחי' מאן מלכי רבנן⁵⁴, שנעשה מציאות המלך עצמו לפי שהוא בטל לגמרי, ונחננו מה, כמ"ש בפרשתנו⁵⁵.

וזהו מה שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש⁵⁶ על מאמר המדרש הנ"ל מה למעלן שרפים עומדין אף למטה עצי שטים עומדים, דכמו שהשרפים הם הגבוהים שבכל המלאכים כו', דהשרפים הם בכריאה שנמצא שהם גבוהים משארי כל המלאכים כו', כמו"כ למטה העצי שטים הם הגבוהים מכל שארי האילנות, שלכן ע"פ פשוט נמשלו המלאכים היותר גבוהים לעצי שטים כו'. אמנם באמת יש במשל הזה כוונה עמוקה, והוא כי ענין המשכן הוא בכדי להיות ושכנתי בתוכם, שיהי' נמשך בחי' המשכת אלקותו ית' למטה בבחי' דירה בתחתונים דוקא, שזהו ע"י דאתכפיא סט"א דוקא דאז אסתלק יקרא דקוב"ה בכלהו עלמין כו', ולכן היו הקרשים מעצי שטים דוקא, כי שטים הם מלשון שטות, מלשון אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות כו', ומבאר שם הדוגמא לזה משרפים. שבזה יובן גם למה הוא לשון עמידה דוקא, כי העבודה עם המנגד (הרוח שטות וכו') היא דוקא ע"י עמידה בתוקף, כנ"ל.

ו) והנה ב' הענינים במ"ש עצי שטים עומדים (לשון עומדים, ועמידה בתוקף) שייכים זה לזה. ויובן זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהמשך תער"ב⁵⁷ (ובכ"מ⁵⁸) דההפרש בין עמידה לשיבה הוא בג' דברים.

(55) בשלה טז, ז.ח. וראה תו"א שם.

(56) סה"מ תר"ל ע' צד. וראה גם אוה"ת תרומה ע' א'תקח ואילך.

(57) ח"ב פשמ"א (ע' תשא).

(52) וראה ע' קיט ואילך.

(53) שמות ג, יב.

(54) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב. וראה תו"א

וארא נו, א.

הא' שבישיבה הגוף והרגלים אינם במדריגה אחת כו' משא"כ בעמידה הראש הגוף והרגלים הם במדריגה אחת (בהמשך אחד). הב' שבישיבה הראש נשפל למטה ובעמידה הראש מוגבה קומתו למעלה. הג' שבישיבה הרגלים מוגבהים מן הארץ אבל בעמידה הרגלים נוגעים ועומדים על הארץ. ומבאר בזה⁵⁹, דכאשר נצב לריב ה' ועומד לדין עמים⁶⁰, היינו שישנו מצב דעת צרתם וצריכים לתוספת המשכת אלקות למטה כדי להילחם בשקר העולם ובשטות דלעו"ז, הנה זה נמשך ע"י העמידה דוקא. דענין העמידה הוא המשכת בחי' מוחין דגדלות ועד למוחין עצמיים (שזהו מה שבעמידה הראש הוא בגובה), ואין שייך שתהי' מזה שום יניקה (שזהו מה שהרגלים נוגעים ועומדים בארץ). וההמשכה היא בלי שום שינויים עד למטה מטה, ועד להרגלים ולדרגא הכי תחתונה שברגל שהוא העקב, והיינו שנמשך עד לעקביים דעשי', וגם בעקביים דזמן, שהוא עקבתא דמשיחא (שזהו מה שהגוף והרגלים הם כחדא). ועד"ז יהי' לעתיד לבוא כמ"ש⁶¹ ועמדו רגליו ביום ההוא (כמובא בסוף הפרק), דבזמן הגאולה יומשך עד למטה מטה. וזוהי השייכות דענין העמידה לענין העמודים, כי כמו שהעמודים מחברים הגג והרצפה, כן הוא ענין העמידה, שנמשך מהראש כפי שהוא למעלה מעלה (מוגבה) בהרגלים שלמטה, ובאופן דלא שנית.

ז) וע"פ הנ"ל (דענין העמידה שייך לענין העמודים) יובן גם מה שמוסיף באגרת הקודש שם בביאור ענין המצוות שהם בדוגמת העמודים, שהמצוות ניתנו לאדם הגשמי שבעולם הזה דוקא שהוא בעל בחירה להטות לבבו לטוב וכו', דלכאורה אינו מובן מה זה נוגע לפירוש הענין. אלא שבזה מדגיש שהמצוות (עמודים) פועלים להפך אפשריות הבחירה בההיפך – לבחירה בטוב, היינו שמהבחירה לההיפך מתהפך בבחירתו לעבודה בטוב, שהיא עלי' גדולה ביותר. וע"ד הנ"ל בענין העמידה שהיא דוקא כשנצב לריב ה' ועומד לדין עמים.

וזהו מה שמעשי ידי משה נצחיים ולא שלטה בהם ידי אויב. וזה יתגלה בקרוב ממש בביאת משיח צדקנו, שאז יקויים מ"ש ועמדו רגליו ביום

(58) סה"מ תרנ"ד ע' קסב ואילך. וראה גם אוה"ת בעלעותך ע' שנט ואילך. ד"ה ואתה ברחמים הרבים שנה זו (סה"מ חנוכה ע' רב ואילך). מקומות שבהערה הבאה.

(60) ל' הכתוב – ישע"י ג, יג.

(61) זכרי' יד, ד.

(59) המשך הנ"ל ח"ג ע' ארצא ואילך. וראה גם